

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Н. І. ГОРДІЄНКО, Н. А. ЛЕВЧЕНКО

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІН

«ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-1» І «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-2»

ТА ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ

«ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-1»

*(ДЛЯ СТУДЕНТІВ 4 КУРСУ ДЕННОЇ І 4 КУРСУ ЗАОЧНОЇ ФОРМ
НАВЧАННЯ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ 6.030509 «ОБЛІК І АУДИТ»)*

ХАРКІВ ХНАМГ 2010

Методичні вказівки до самостійної роботи, практичних занять з дисциплін «Фінансовий облік-1» і «Фінансовий облік-2» та виконання контрольної роботи з дисципліни «Фінансовий облік-1» (для студентів 4 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Н. І. Гордієнко, Н. А. Левченко. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 108 с.

Укладачі: канд. екон. наук, проф. Н. І. Гордієнко,
ст. викл. Н. А. Левченко

Рецензент: д-р екон. наук, проф. Т. В. Момот

Рекомендовано кафедрою обліку і аудиту,
протокол № 3 від 09.10.2009 р.

ЗМІСТ

Розділ 1. Фінансовий облік - 1	
1.1. Основи побудови фінансового обліку	4
1.2. Облік грошових коштів	7
1.3. Облік (довгострокових і поточних) фінансових інвестицій.....	15
1.4. Облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів.....	23
1.5. Облік нематеріальних активів.....	35
1.6. Облік дебіторської заборгованості.....	41
1.7. Облік запасів.....	51
1.8. Облік витрат виробництва й випуску готової продукції	61
1.9. Виконання контрольної роботи.....	72
Розділ 2. Фінансовий облік - 2	
2.1. Облік формування і змін у власному капіталі. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу й нерозподіленого прибутку (непокритого збитку)	74
2.2. Облік зобов'язань по довгострокових позиках і векселях.....	79
2.3. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях та фінансовій оренді	83
2.4. Облік короткострокових зобов'язань по розрахунках з банками та іншими позиками.....	87
2.5. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками та поточної заборгованості за розрахунками	90
2.6. Облік розрахунків з оплати праці.....	93
2.7. Облік доходів і фінансових результатів діяльності.....	100
2.8. Забалансовий облік активів і зобов'язань	106
Рекомендована література.....	108

РОЗДІЛ 1. ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК — 1

1.1. Основи побудови фінансового обліку

(Кількість годин для вивчення – 4: лекції – 1, практичні заняття – 1, індивідуальна робота – 0, самостійна робота - 2)

Нормативні документи:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996 — XIV-ВР.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. № 87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 5 «Звіт про власний капітал», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999р. №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.05.1999р. №137.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999р. №163.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 20 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.07.1999р. №176.

План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій і установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291.

Бухгалтерський облік — процес виявлення, виміру, реєстрації, нагромадження, узагальнення, збереження і передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Тести і завдання

1. За якими принципами підприємство здійснює фінансовий (бухгалтерський) облік:

- а) періодичності;
- б) автономності;
- в) послідовності;
- г) усіма переліченими.

2. Активи підприємства — це:

- а) ресурси підприємства;
- б) ресурси, які контролює підприємство;
- в) ресурси, які контролює підприємство в результаті минулих подій;
- г) ресурси, які контролює підприємство в результаті минулих подій і використання яких призведе до одержання економічних вигод.

3. Зобов'язання — це:

- а) заборгованість підприємства;
- б) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій;
- в) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій, погашення якої призведе до зменшення ресурсів;
- г) заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій, погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів, що втілюють економічні вигоди.

4. Бухгалтерський облік призначений:

- а) зафіксувати всі можливі зміни в активах підприємства;
- б) визначати розмір цих змін у грошовому вираженні;
- в) реєструвати, накопичувати й зберігати інформацію;
- г) все перелічене.

5. Фінансовий облік — це:

- а) комплексний синтетичний облік усіх видів коштів і всієї економічної діяльності підприємства;
- б) облік розрахунків з постачальниками й покупцями;
- в) аналітичний облік фінансових операцій;
- г) облік розрахунків з підрядчиками й замовниками.

6. Принципи, що забезпечують якість бухгалтерського обліку:

- а) обачливість;
- б) повнота;
- в) автономність;
- г) продовжити перелік.

7. Методично бухгалтерський облік в Україні поділений на:

- а) управлінський і внутрішньогосподарський;
- б) фінансовий і податковий;
- в) управлінський і податковий;
- г) управлінський і фінансовий.

8. *Облікова політика* — це:

- а) сукупність принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання фінансової звітності;
- б) вибрана підприємством форма бухгалтерського обліку;
- в) затверджені підприємством правила документообігу;
- г) все перелічене.

9. *В обов'язки керівника підприємства входить:*

- а) створювати необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку;
- б) брати участь в оформленні матеріалів, які пов'язані з нестачами й крадіжками;
- в) дотримувати єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку;
- г) організувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку усіх господарських операцій.

10. *В обов'язки головного бухгалтера входить:*

- а) створювати необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку;
- б) забезпечувати виконання всіма службами й підрозділами дотримання порядку оформлення та подання первинних документів;
- в) дотримуватись єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку;
- г) затверджувати облікову політику підприємства.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Яка мета бухгалтерського обліку?
2. На яких принципах базується бухгалтерський облік?
3. Як організований бухгалтерський облік в Україні?
4. Які існують форми державного регулювання бухгалтерського обліку?
5. Які органи здійснюють державне регулювання бухгалтерського обліку?
6. Які принципи бухгалтерського обліку забезпечують його якість?
7. Що є об'єктом бухгалтерського обліку?
8. Що таке облікова політика?

1.2. Облік грошових коштів

(Кількість годин для вивчення – 8: лекції – 2, практичні заняття – 2, індивідуальна робота – 0, самостійна робота - 4)

Нормативні документи:

Закон України «Про обіг векселя в Україні» від 5 квітня 2001р. (№ 2374-III).

Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23 вересня 1994 р., № 185/94 — ВР(із змінами і доповненнями).

Інструкція про касові операції в банках України. Затверджена Постановою Правління Національного банку України від 14 серпня 2003р. № 337 (зі змінами від 2 квітня 2007 р. № 111).

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затверджена постановою Правління Національного банку України від 21 січня 2004р. № 22.

Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валютах: Затверджена постановою № 3 Правління Національного банку України 8 січня 2008р.

Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень до зовнішньоекономічних договорів (контрактів), які передбачають розрахунки в іноземній валюті: Постанова Кабінету Міністрів України і Національного Банку України від 21 червня 1995 р. № 444.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 3 «Звіт про фінансові результати»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 (із змінами і доповненнями).

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 «Звіт про рух грошових коштів»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 (із змінами і доповненнями).

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 15 «Доходи»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290 (із змінами і доповненнями).

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 19.02.2001 р. №72.

Терміни і визначення

Кошти— готівка, гроші на рахунках у банках і депозити до запитання.

Валюта України — грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських квитків, монет, що перебувають в обороті.

Іноземна валюта — іноземні грошові знаки у вигляді банкнот, казначейських квитків, що перебувають в обороті на території іноземної держави, платіжні документи та інші цінні папери в іноземній валюті.

Каса підприємства — приміщення або інше місце, призначене для прийняття і видачі, зберігання готівки та інших касових документів і цінностей.

Касові операції — операції підприємств між собою і з фізичними особами, пов'язані з прийомом і видачею готівки, при здійсненні розрахунків через касу з відображенням цих операцій у касовій книзі.

Тести і завдання

1. Чи прийме банк платіжне доручення від юридичної особи, складене в довільній формі?

- а) Ні, оскільки є законодавчо затверджена форма платіжного доручення.
- б) Так, при будь-яких обставинах, за бажанням юридичної особи.
- в) Так, при будь-яких безготівкових розрахунках, за умови, що це передбачено договором про розрахунково-касове обслуговування між банком і юридичною особою.
- г) Так, але за умови внесення наявних коштів у касу банку для подальшого їхнього зарахування на поточний рахунок юридичної особи.

2. Які документи юридична особа подає додатково в банк разом із грошовим чеком для одержання з поточного рахунку в касу коштів на виплату зарплати працівникам?

- а) Тільки грошовий чек на одержання зарплати.
- б) Завірену керівником і головним бухгалтером копію платіжної або розрахунково-платіжної відомості на виплату зарплати працівникам.
- в) Платіжні доручення на перерахування сум, утриманих із зарплати працівників податків, внесків і обов'язкових платежів.

3. Які дії повинен здійснити покупець із платіжним вимогою-дорученням, отриманим від продавця при згоді його оплатити?

- а) Передати платіжну вимогу-доручення, що надійшла, в обслуговуючий його банк.
- б) Дооформити нижню частину платіжної вимоги-доручення, завірити її підписами і печаткою, повернути продавцеві.
- в) Надати продавцеві підтверджуючі документи про наявність коштів на своєму поточному рахунку
- г) Дооформити нижню частину платіжної вимоги-доручення, завірити її підписами і печаткою, передати в обслуговуючий банк.

4. Якщо юридична особа бажає використовувати при безготівкових розрахунках рахункові чеки, чи повинні депонуватися грошові кошти на окремому банківському рахунку для їхньої гарантованої оплати?

- а) За бажанням юридичної особи.
- б) Так, обов'язково, при одержанні чекової книжки.
- в) Ні, не повинні.
- г) Так, повинні при видачі рахункового чека продавцеві продукції (товарів, робіт, послуг).

5. Чи може юридична особа одержати розрахункову чекову книжку для розрахунків тільки з одним конкретним постачальником?

а) Так, може як для розрахунків з конкретним постачальником, так і для розрахунків з різними постачальниками. Це вирішує одержувач чекової книжки.

б) Ні, не може, оскільки розрахункова чекова книжка оформляється банком для безготівкових розрахунків як мінімум з трьома різними постачальниками, що вказуються в заяві на одержання розрахункової чекової книжки.

в) Так, може, але тільки при згоді банку і наданні банком додаткових гарантій щодо забезпечення оплати за виданими розрахунковими чеками.

г) Ні, не може, оскільки для розрахунків з одним конкретним постачальником банк повинен оформити окремий рахунковий чек.

6. Ліміт каси для підприємства оптової торгівлі встановлюється:

а) наказом керівника підприємства без повідомлення банку, який здійснює касове обслуговування;

б) головним бухгалтером за узгодженням з керівником підприємства;

в) обслуговуючим банком на основі представленого підприємством розрахунку.

7. В якому випадку підпис керівника підприємства (або особи, що його заміщує) на видатковому касовому ордері не є обов'язковим?

а) У випадку його відсутності через відрадження.

б) У випадку, коли виплата коштів проводиться на витрати, пов'язані з обставинами форс-мажору.

в) У випадку, коли на прикладених до видаткового касового ордера документах є дозвільний підпис керівника.

8. Послідовність оформлення видаткового касового ордера така:

а) 1) Бухгалтерія – виписка; 2) Керівник – підпис; 3) Головний бухгалтер – підпис; 4) Бухгалтерія – реєстрація; 5) Касир – видача готівки, підтверджена підписом одержувача, і реєстрація в «Касовій книзі».

б) 1) Керівник – розпорядження або наказ; 2) Бухгалтерія – виписка і реєстрація; 3) Головний бухгалтер – підпис; 4) Керівник – підпис; 5) Касир – видача готівки, підтверджена підписом одержувача, і реєстрація в «Касовій книзі».

в) 1) Бухгалтерія – виписка і реєстрація; 2) Керівник – підпис; 3) Головний бухгалтер – підпис; 4) Касир – видача готівки, підтверджена підписом одержувача, і реєстрація в «Касовій книзі»

9. Який документ не підписує керівник підприємства?

а) Видатковий касовий ордер.

б) Платіжну відомість.

в) Авансовий звіт.

г) Прибутковий касовий ордер.

10. Термін збереження касових документів на підприємстві складає:

- а) три роки, за умови проведення за вказаний період документальної перевірки;
- б) один рік, за умови проведення за вказаний період документальної перевірки;
- в) зберігаються безстроково.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені наступні операції:

- отримана на поточний рахунок передплата від покупця за товари – 5,4 тис. грн. (в т.ч. ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за товари – 36 тис. грн.;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 4 тис. грн, дивідендів – 200 грн., на відрядження – 740 грн.;
- видана заробітна плата – 4000;
- видано на відрядження – 740 грн.;
- видані дивіденди – 200 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 90 грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Таблиця 1 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Отримана на поточний рахунок передплата від покупця за товари	311	681	5 400
Відображено податкове зобов'язання	643	641	900
Перераховані кошти постачальнику за товари	631	311	36 000
Отримані кошти в касу	301	311	4 940
Видана заробітна плата	661	301	4 000
Видано на відрядження грошові кошти	372	301	740
Видано дивіденди	671	301	200
Повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи	301	372	90

Завдання 1.2.1

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- оприбутковані внески до статутного капіталу, здійснені засновником готівкою, – 7 тис. грн.;
- перераховані кошти постачальнику як передплата за товари – 12 тис. грн. (в т.ч. ПДВ);

- отримані кошти в касу: на виплату заробітної плати – 52 тис. грн, дивідендів – 900 грн., на відрядження – 620 грн.;
  - видана заробітна плата – 52000 грн.;
  - видано на відрядження – 620 грн.;
  - видані дивіденди – 900 грн.;
  - повернуті невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 420 грн.;
  - повернені кошти в банк – 80 грн.
- Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.2

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі господарські операції:

- отримані грошові кошти з банку на виплату зарплати – 3 тис. грн.;
  - видана зарплата працівникам – 3 тис. грн.;
  - отримані грошові кошти з банку на господарські потреби й відрядження – 600 грн.;
  - видані кошти підзвітній особі на придбання канцелярських товарів – 200 грн.;
  - видані кошти на відрядження директору – 400 грн.;
  - повернені в касу грошові кошти, отримані працівником як позички – 2,8 тис. грн.;
  - надано авансовий звіт працівником за придбання канцелярських товарів – 220 грн.;
  - надано авансовий звіт на суму за відрядженням – 370 грн.;
  - повернуто в касу невикористану суму на відрядження –? грн.;
  - відшкодовані з каси грошові кошти працівникові –? грн.
- Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.3

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок оплата від покупця за готову продукцію – 3,8 тис. грн.;
- перераховані кошти постачальнику за матеріали – 1,2 тис. грн.;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 5 тис. грн, дивідендів – 300 грн., на відрядження – 180 грн.;
- видана заробітна плата – 5 тис. грн.;
- видано на відрядження – 180 грн.;
- видані дивіденди – 300 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 190 грн.;
- повернені кошти в банк – 190грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.4

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені наступні операції:

- зараховані грошові кошти на поточний рахунок як внесок до статутного капіталу, зроблений засновником – 5 тис. грн.;
- перераховані кошти постачальнику як передплата за сировину – 1,8 тис. грн. (в т.ч. ПДВ);
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 2 тис. грн, дивідендів – 100 грн., на відрядження – 280 грн.;
- видана заробітна плата – 2 тис. грн.;
- видано на відрядження – 280 грн.;
- видано дивіденди – 100 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 360 грн.;
- повернені кошти в банк – 360 грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.5

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені такі операції:

- отримана на поточний рахунок передплата від покупця за послуги – 4,8 тис. грн. (в т.ч. ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за матеріали – 3,4 тис. грн.;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 1 тис. грн., дивідендів – 500 грн., на відрядження – 480 грн.;
- видана заробітна плата – 1 тис. грн.;
- видано на відрядження – 480 грн.;
- видані дивіденди – 500 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 290 грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.6

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені наступні господарські операції:

- повернена фізичною особою – робітником - позичка до каси – 3 тис. грн.;
- погашена нестача винною особою в сумі 360 грн.;

- оприбутковані надлишки готівки в сумі 13грн. 10 коп., виявлені внаслідок інвентаризації каси;
- видано під звіт бухгалтеру на придбання бланків звітності - 5 грн.;
- виплачено дивіденди засновникам – 1 тис. грн.;
- внесені кошти робітником за придбану продукцію підприємства - 200 грн.

Необхідно відобразити господарські операції з руху грошових коштів на рахунках і регістрах бухгалтерського обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.2.7

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені наступні операції:

- оприбутковані внески до статутного капіталу, зроблені засновником готівкою – 32 тис. грн.;
- перераховані кошти постачальнику як передплата за товари – 18 тис. грн. (в т.ч ПДВ);
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 25 тис. грн, дивідендів – 300 грн., на відрядження – 560 грн.;
- видана заробітна плата – 25 тис. грн.;
- видано на відрядження – 560 грн.;
- видані дивіденди – 300 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 120 грн.;
- повернені кошти в банк – 360 грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Завдання 1.2.8

Дані для виконання:

Підприємством були здійснені наступні операції:

- отримана на поточний рахунок передплата від покупця за товари – 12,6 тис. грн. (в т.ч. ПДВ);
- перераховані кошти постачальнику за товари – 54тис. грн.;
- отримані кошти в касу на виплату: заробітної плати – 17 тис. грн, дивідендів – 12000 грн., на відрядження – 1740 грн.;
- видана заробітна плата – 17000;
- видано на відрядження – 1740 грн.;
- видані дивіденди – 12000 грн.;
- повернені невикористані грошові кошти в касу від підзвітної особи – 190 грн.

Необхідно відобразити операції з руху грошових коштів в обліку.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Який порядок організації розрахунків готівкою діє в Україні?
2. Що таке ліміт каси, як він установлюється?
3. Які терміни повернення готівки, взятої під звіт, у касу підприємства?
4. Якими документами оформляються касові операції?
5. Який порядок ведення касової книги?
6. Які обов'язки має касир підприємства?
7. Який діє порядок відкриття рахунків у банку?
8. Який порядок проведення розрахунків за допомогою платіжних доручень і платіжних вимог-доручень?
9. Як організувати й відобразити в обліку розрахунки за допомогою акредитивів?
10. Як організувати й відобразити в обліку операції по розрахунках за допомогою чеків?

1.3. Облік (довгострокових і поточних) фінансових інвестицій (Кількість годин для вивчення – 19: лекції – 4, практичні заняття – 4, індивідуальна робота – 3, самостійна робота – 8)

Нормативні документи:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996 — XIV-ВР.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99р. №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000р. №20.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 23.03.2000р. №91.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 7 липня 1999р. №163.

План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99р. №291.

Терміни і визначення

Фінансові інвестиції — активи, які утримує підприємство з метою збільшення прибутку (у вигляді відсотків і дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора.

Довгострокові фінансові інвестиції — фінансові інвестиції на період більше одного року, а також всі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який час.

Поточні фінансові інвестиції — інвестиції, які підприємство утримує на строк, що перевищує один рік і які можуть бути вільно реалізовані в будь-який час (крім інвестицій, що є еквівалентами грошових коштів).

Зменшення корисності — витрата економічної вигоди в сумі перевищення балансової вартості інвестиції над сумою, яку підприємство очікує отримати за час утримання інвестиції.

Амортизаційна собівартість фінансової інвестиції — собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).

Дисконт — сума перевищення вартості погашення боргових цінних паперів над їх собівартістю.

Премія — сума перевищення собівартості боргових цінних паперів над вартістю їх погашення.

Тести і завдання

1. Фінансові інвестиції обліковують за методом участі в капіталі на останній день місяця, в якому об'єкт інвестування відповідає визначенню асоційованого підприємства:

- а) так,
- б) ні.

2. При суттєвому впливі об'єкт інвестування здійснює фінансовий, господарський та комерційний контроль:

- а) так,
- б) ні.

3. Якщо придбання фінансових інвестицій здійснюється шляхом обміну на інші активи, то їх собівартість визначається за:

- а) справедливою вартістю цих активів;
- б) залишковою вартістю цих активів;
- в) первісною вартістю цих активів.

4. Фінансові інвестиції, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо, відображають на дату балансу за:

- а) собівартістю;
- б) первісною вартістю;
- в) залишковою вартістю;
- г) собівартістю з урахуванням зменшення корисності інвестицій.

5. Фінансові інвестиції, що утримуються підприємством до їх погашення, відображають на дату балансу за:

- а) собівартістю з урахуванням зменшення корисності інвестицій;
- б) собівартістю;
- в) справедливою вартістю;
- г) амортизованою собівартістю.

6. Амортизована собівартість інвестицій визначається як різниця між:

- а) сумою амортизації премії за звітний період і вартістю інвестицій на попередню дату;
- б) вартістю інвестицій за звітний період і сумою амортизації на попередню дату;
- в) вартістю інвестицій на попередню дату і сумою амортизації за звітний період.

7. Сума амортизації дисконту визначається як:

- а) різниця між вартістю інвестицій на попередню дату і сумою амортизації премії за звітний період;
- б) різниця між номінальною сумою відсотка і сумою відсотка за ефективною ставкою;
- в) добуток вартості інвестицій на попередню дату та ефективної ставки відсотка.

8. Собівартість фінансової інвестиції складається з:

- а) ціни її придбання;
- б) комерційних винагород, мита;

- в) податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням фінансових інвестицій;
- г) всіх вищеперерахованих відповідей.

9. *Витрати, що відображаються у складі інших витрат з одночасним зменшенням балансової вартості фінансових інвестицій, називаються:*

- а) витратами від корисності фінансових інвестицій;
- б) витратами від збільшення корисності фінансових інвестицій;
- в) всі вищеперераховані варіанти правильні.

10. *Різниця між собівартістю і вартістю погашення фінансових інвестицій амортизується інвестором протягом періоду:*

- а) з дати придбання;
- б) з дати придбання до погашення за методом ефективної ставки відсотка;
- в) з дати погашення.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Підприємство "МАМА" 2 січня 2008 р. придбало частку в розмірі 30% у власному капіталі підприємства "ДОНЬКА" за 180 тис. грн. За результатами 2008 р. підприємство "ДОНЬКА" отримало прибуток у розмірі 60 тис.грн., крім того, власний капітал підприємства "ДОНЬКА" змінився за рахунок:

- уцінки необоротних активів – на 12 тис.грн.;
- безоплатно одержаних необоротних активів – на 16 тис.грн.

Необхідно розрахувати вартість фінансових інвестицій за методом участі у капіталі, відобразити операції в обліку.

Оскільки частка в розмірі дочірнього підприємства складає 30%, то підприємство "МАМА" має суттєвий вплив на об'єкт інвестування і за П(С)БО 12 вартість фінансових інвестицій розраховується за методом участі в капіталі.

Фінансові інвестиції первісно оцінюються та відображаються у бухгалтерському обліку за собівартістю, яка складається з ціни її придбання, комісійних винагород, мита, податків, зборів, обов'язкових платежів та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням фінансової інвестиції (ст. 4).

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на суму, що є часткою інвестора в чистому прибутку (збитку) об'єкта інвестування за звітний період, із включенням цієї суми до складу доходу (втрат) від участі в капіталі (ст. 12)

Балансова вартість фінансових інвестицій збільшується (зменшується) на частку інвестора в сумі зміни загальної величини власного капіталу об'єкта інвестування за звітний період (крім змін за рахунок чистого прибутку (збитку) із включенням (виключенням) цієї суми до іншого додаткового капіталу інвестора (ст. 12).

Таблиця 2 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Січень 2008 р. Придбання фінансових інвестицій	141	311	180 000
Доля інвестора в чистому прибутку за 2008 р. 60 000*30% (ст. 12)	141	721	18 000
Доля інвестора в сумі зміни власного капіталу:			
- зменшення внаслідок уцінки необоротних активів 12 000*30% (ст. 12)	423	141	3 600
- збільшення внаслідок безоплатно одержаних необоротних активів 16 000*30% (ст. 12)	141	423	4 800

На кінець 2008 р. вартість фінансових інвестицій становить 199 200 грн.
(180 000 + 18 000 – 3 600 + 4 800)

Завдання 1.3.1

Дані для виконання:

ВАТ «Квітка» здійснило довгострокові фінансові інвестиції у ТОВ «Посмішка» в сумі 100 тис. грн., що становить 30% капіталу об'єкта інвестування. За підсумками року ТОВ «Посмішка» отримало чистий прибуток у сумі 40 тис. грн. і прийняло рішення розподілити його на дивіденди. Інвестор має визначити дохід у сумі 12 тис. грн. (40 тис. грн. x 0,3). Наступного року товариство отримало збитки в сумі 50 тис. грн., а інвестор має визначити витрати у сумі 15 тис. грн. (50 тис. грн. x 0,3).

Необхідно відобразити операції з обліку фінансової інвестиції, визначити вартість фінансової інвестиції на кінець наступного року.

Завдання 1.3.2

Дані для виконання:

2 січня 2009р. підприємство «АВС» придбало облігації номінальною вартістю 1 млн. грн. з річною фіксованою ставкою 10% з метою утримання до погашення. Ціна придбання облігацій 900 тис. грн. Облігації випущені строком на три роки. Виплата відсотків — щорічно в кінці року.

Необхідно розрахувати амортизаційну собівартість фінансової інвестиції, визначити суму амортизації дисконту, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.3

Дані для виконання:

2 січня 2009р. підприємство «АВС» придбало облігації номінальною вартістю 1 млн. грн. з річною фіксованою ставкою 15% з метою утримання до погашення. Ціна придбання облігацій 1090 тис. грн. Облігації випущені строком на три роки. Виплата відсотків — щорічно в кінці року.

Необхідно розрахувати амортизаційну собівартість фінансової інвестиції, визначити суму амортизації премії, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.4

Дані для виконання:

Підприємство «Букет» 2 січня 2008р. придбало частку в розмірі 25% у власному капіталі підприємства «Квітка» за 150 тис. грн. Підприємство «Квітка» – асоційоване підприємство щодо підприємства «Букет».

У результаті діяльності підприємства «Квітка» у 2008р. відбувся рух власного капіталу, що наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Власний капітал, тис. грн.	На 01.01.2008	На 31.12.2008
Статутний капітал	600,0	600,0
Інший додатковий капітал	90,0	140,0
Резервний капітал	35,0	35,0
Нерозподілений прибуток	400,0	500,0
Усього за розділом 1	1125,0	1275,0

Інформація щодо результатів діяльності підприємства «Квітка»:

1. Інший додатковий капітал підприємства «Квітка» зріс на 50 тис. грн. за рахунок безоплатно отриманих необоротних активів.

2. Чистий прибуток підприємства «Квітка» за 2008р. становить 130 тис. грн.

3. За результатами діяльності підприємства «Квітка» у 2008 р. зборами акціонерів були оголошені дивіденди до виплати в сумі 30 тис. грн.

4. На 31.12.2008 р. у складі нерозподіленого прибутку є прибуток від реалізації товарів підприємства «Квітка» підприємству «Букет» у сумі 20 тис. грн.

5. Товари, придбані підприємством «Букет» в його асоційованого підприємства «Квітка», не були реалізовані в 2008р.

Необхідно відобразити в обліку за методом участі в капіталі інвестиції підприємства «Букет».

Завдання 1.3.5

Дані для виконання:

Підприємство 3.01.2009 р. придбало облігації номінальною вартістю 10 тис. грн. за 7 тис. грн., тобто дисконт становив 3 тис. грн. (10 тис.–7 тис.). Фіксована ставка відсотка за облігацію встановлена 10% річних. Дата погашення облігацій відбудеться через 5 років. Виплати відсотків здійснюються щорічно в кінці року, номінальна сума відсотка становить 1 тис. грн. (10 тис.*10%).

Необхідно розрахувати амортизаційну собівартість фінансової інвестиції, визначити суму амортизації дисконту, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.6

Дані для виконання:

Фірмі "Альфа" належить 60% акцій заводу ТОВ «Полімерконтейнер» на суму 2,2 млн. грн. ТОВ „Полімерконтейнер” отримало чистий прибуток у розмірі 360 тис.грн., з них 2,5 тис.грн. – від реалізації товарів фірмі «Альфа». Ці товари ще не реалізовані і знаходяться на складі фірми «Альфа». Прибуток, отриманий заводом, розподілений таким чином: 60 тис. грн. спрямовано на збільшення резервного капіталу, 150 тис. грн. – на виплату дивідендів. Протягом цього періоду завод провів дооцінку власних активів на 26,5 тис. грн.

Необхідно визначити вартість фінансових інвестицій, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.7

Дані для виконання:

Підприємство придбало облігації номінальною вартістю 2 тис. грн. за 2,3 тис. грн. терміном на 4 роки. Фіксована ставка відсотка по облігації — 10% річних, виплата відсотків здійснюється щорічно, наприкінці року.

Необхідно визначити ефективну ставку відсотка, річну амортизацію премії по облігаціях, амортизовану собівартість інвестицій і відобразити ці операції в обліку.

Завдання 1.3.8

Дані для виконання:

Підприємство придбало облігації номінальною вартістю 2 тис. грн. за 1,8 тис. грн. терміном на 5 років. Фіксована ставка відсотка по облігації — 10% річних. Виплату відсотків здійснюють наприкінці року.

Необхідно визначити ефективну ставку відсотка, річну амортизацію дисконту по облігаціях, амортизовану собівартість інвестицій і відобразити ці операції в обліку.

Завдання 1.3.9

Дані для виконання:

У січні 2008 р. підприємство придбало 3000 акцій, що становить 15% випущених акцій, за ринковою ціною 2 грн. за акцію з метою довгострокового розпорядження. При цьому підприємство оплатило за брокерські послуги фондовій біржі 200 грн. На 31.12.2008р. котирування однієї акції знизилася до 1,5 грн.

Необхідно визначити первісну вартість акцій і їхню вартість на 31.12.2008 р. з урахуванням зниження котирування і відобразити ці операції в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.3.10

Дані для виконання:

Підприємство „Сяйво” у жовтні 2008 р. придбало 10 тис. акцій ВАТ „Ватра” на загальну суму 20 тис.грн. , що становить 10% випущених акцій. Номінальна вартість акції – 1 грн. Ринкова вартість акцій 31 грудня 2008 р. становить 1,8 грн. У березні 2009 р. ВАТ „Ватра” оголосило дивіденди в розмірі 5% від номінальної вартості акцій. У квітні підприємство „Сяйво” отримало дивіденди. У липні 2009р. підприємством „Сяйво” продано 5 тис. акцій ВАТ „Ватра” за ціною 2,5 грн. за акцію.

Необхідно визначити вартість фінансових інвестицій, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.11

Дані для виконання:

Підприємство „Адан” у серпні 2008 р. придбало 15 тис. акцій ВАТ „Перлина”, що становить 15% випущених акцій. Ціна придбання однієї акції – 1 грн., номінальна вартість акції – 1 грн. 31 грудня 2008р. ринкова вартість акцій становить 1,2 грн. У червні 2009р. ВАТ „Перлина” оголосило дивіденди в розмірі 3% від номінальної вартості акцій. У липні підприємство „Адан” отримало дивіденди.

Необхідно визначити вартість фінансових інвестицій, відобразити операції в обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.3.12

Дані для виконання:

Підприємство “МАМА” 2 січня 2008 р. придбало частку в розмірі 35% у власному капіталі підприємства “ДОНЬКА” за 210 тис. грн. За результатами 2008 р. підприємство “ДОНЬКА” отримало прибуток у розмірі 108 тис. грн., крім того, власний капітал підприємства “ДОНЬКА” змінився за рахунок:

- уцінки необоротних активів – на 26 тис. грн.;

- безоплатно одержаних необоротних активів – на 7 тис. грн.

Необхідно розрахувати вартість фінансових інвестицій за методом участі в капіталі, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.3.13

Дані для виконання:

Материнське підприємство з часткою участі у статутному капіталі дочірнього підприємства в розмірі 50% у грудні 2008 р. реалізувало автомобіль дочірньому підприємству за 12 тис.грн. (в тому числі ПДВ). Первісна вартість автомобіля – 20 тис.грн., знос - 11 тис.грн. Згідно з оцінками спеціалістів дочірнього підприємства термін корисного використання автомобіля – 2 роки, амортизація нараховується прямолінійним методом.

Необхідно відобразити операції в обліку, зробити необхідні розрахунки.

Завдання 1.3.14

Дані для виконання:

1 січня 2009 р. підприємство «Соні» придбало облігації номінальною вартістю 80 тис. грн. з річною фіксованою ставкою 14% з метою утримання до погашення. Ціна придбання 90 тис. грн. Облігації випущені строком на три роки. Виплата відсотків — щорічно у кінці року.

Необхідно відобразити в обліку облігації, придбані з премією.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які інвестиції вважаються довгостроковими, а які поточними?
2. Як визначається собівартість інвестиції залежно від способу придбання?
3. Який склад первісної вартості фінансової інвестиції?
4. За якими оцінками може оцінюватися фінансова інвестиція на дату балансу?
5. Коли визнається дохід від дивідендів?
6. Як відображаються в обліку поточні фінансові інвестиції за справедливою вартістю?
7. Як відображаються в обліку поточні фінансові інвестиції за собівартістю з урахуванням зменшення корисності?
8. Як визначається амортизаційна собівартість фінансової інвестиції?
9. Як визначається ефективна ставка відсотка?
10. Який порядок обліку фінансових інвестицій за методом участі в капіталі?

1.4. Облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів
(Кількість годин для вивчення 69: лекції – 11, практичні
заняття – 11, індивідуальна робота – 5, самостійна робота - 42)

Нормативні документи:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996 — XIV-ВР.

План рахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 р. №291.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджений МФУ від 31.03.99 р. № 87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 «Звіт про рух грошових коштів», затверджений МФУ від 31.03.99 р. № 87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах», затверджений МФУ від 28.05.99 р. №137.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби», затверджений МФУ від 27.04.2000 р. № 92.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 14 «Оренда», затверджений МФУ від 28.07.2000 р. № 181.

Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей, коштів, документів, розрахунків від 11.08.94 р. №69.

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95р. №88.

Наказ Міністерства статистики України про затвердження типових форм первинного обліку від 29.12.95 р. № 352.

Інструкція про порядок визначення розмірів збитку від розкрадань, нестачі, знищення матеріальних цінностей від 22.10.96 р. № 116.

Наказ Міністерства фінансів України: Методичні рекомендації по бухгалтерському обліку основних засобів від 30 вересня 2003р. № 561.

Методичні рекомендації до бухгалтерського обліку основних засобів, затвержені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003р. № 566.

Терміни і визначення

Амортизація — це систематичний розподіл амортизаційної вартості необоротних активів протягом строку їх корисного використання.

Група основних засобів — це сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням і умовами використання необоротних матеріальних активів.

Ліквідаційна вартість — це сума грошових коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує одержати від реалізації (ліквідації)

необоротних активів після закінчення строку корисного використання, за мінусом витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Об'єкт основних засобів — завершений прилад з усіма пристроями до нього, або окремі конструктивно відокремлені предмети, призначені для виконання самостійних функцій, або відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, які мають для обслуговування спільні пристрої, приладдя, керування і єдиний фундамент, внаслідок чого кожний предмет може виконувати свої функції, а комплекс — відповідну роботу тільки у складі комплексу, а не самостійно.

Основні засоби — матеріальні активи, які підприємство тримає з метою використання їх у процесі виробництва або поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам, чи здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (чи операційний цикл, коли він більше року).

Строк корисного використання — очікуваний період часу, протягом якого необоротні активи будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлений очікуваний обсяг продукції, робіт, послуг.

Переоцінена вартість — вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Тести і завдання

1. *Основні засоби, що не мають ліквідаційної вартості, – не амортизуються:*

- а) так,   б) ні.

2. *Дані про переоцінку основних засобів відображають в інвентарній картці:*

- а) так,   б) ні.

3. *Групою основних засобів є:*

- а) однотипні основні засоби, схожі за своїми технічними характеристиками;
б) основні засоби з однаковим строком користування;
в) основні засоби, на які амортизація нараховується тільки одним методом.

4. *Вартість, що амортизується, визначається як різниця між:*

- а) первісною і залишковою вартістю;
б) первісною і ліквідаційною вартістю;
в) первісною вартістю і сумою амортизації.

5. *Метод амортизації основних засобів, заснований на припущенні, що функціональна корисність об'єкта залежить від результатів його використання, називається:*

- а) кумулятивним;
б) методом зменшення залишкової вартості;
в) виробничим.

б. Не є об'єктом амортизації:

- а) земельні ділянки;
- б) робоча й продуктивна худоба;
- в) багаторічні насадження.

7. Зміна первісної вартості основного засобу відбувається у випадках:

- а) добудови, дообладнання, реконструкції і ліквідації відповідного об'єкта;
- б) реалізації основного засобу;
- в) передачі в оренду.

8. Документ, що відкривається на весь термін служби об'єкта основних засобів, називається:

- а) карткою обліку руху основних засобів;
- б) інвентарною карткою обліку основних засобів;
- в) технічним паспортом;
- г) приймально-здавальним актом.

9. Придбані основні засоби зараховують на баланс за:

- а) первісною вартістю;
- б) залишковою вартістю;
- в) вартістю, вказаною в документах (вантажно-митна декларація);
- г) ринковою вартістю.

10. При безоплатному отриманні автомобіля від індивідуальних осіб вартість необоротних активів відображається на рахунку:

- а) 424;
- б) 40;
- в) 46;
- г) 48.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Підприємство-орендодавець 02.01.2006 р. передало на 3 роки у фінансову оренду обладнання, первісна вартість якого становить 94 тис. грн., знос 4 тис. грн. Після терміну фінансової оренди право власності на нього переходить до орендаря. Справедлива вартість обладнання становить 100 тис. грн. Орендна ставка відсотка складає 30% річних (15% за півріччя). Згідно з умовами договору оренди мінімальні орендні платежі підприємство одержує один раз у півроку.

Необхідно визначити мінімальну вартість орендних платежів, фінансовий дохід, плату за устаткування і відобразити всі операції в бухгалтерському обліку орендодавця та орендаря.

За П(С)БО 14 теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів (дорівнює справедливій вартості об'єкта) розраховується за формулою:

$$TBA = A * [(1 - 1 / (1 + i)^n) / i],$$

де А – сума мінімального орендного платежу, що сплачується регулярно (анюїтет),
 n – кількість періодів, за які сплачується орендна плата і нараховуються відсотки,
 i – ставка % для вказаного періоду.

Мінімальна сума орендних платежів становить:

$$A = 100\,000 / [(1 - 1 / (1 + 0,15)^6) / 0,15] = 26\,424 \text{ грн.}$$

Таблиця 4 – Розрахунок фінансових витрат у складі орендних платежів

Дата	Орендні платежі			Залишок заборгованості на кінець періоду, грн.
	Мінімальні орендні платежі, грн.	Фінансовий дохід, грн.	Плата за устаткування, грн.	
02.01.05р.				100 000
30.06.2005р.	26 424	100 000 * 0,15 = 15 000	26 424 – 15 000 = 11 424	100 000 – 11 424 = 88 576
31.12.2005р.	26 424	88 576 * 0,15 = 13 286	26 424 - 13 286 = 13 138	88 576 – 13 138 = 75 438
30.06.2006р.	26 424	11 316	15 108	60 330
31.12.2006р.	26 424	9 050	17 374	42 956
30.06.2007р.	26 424	6 443	19 981	22 975
31.12.2007р.	26 424	3 449	22 975	–
Разом	158 544	58 544	100 000	

Орендар відображає в бухгалтерському обліку одержаний у фінансову оренду об'єкт одночасно як актив і зобов'язання за найменшою на початок строку оренди оцінкою: справедливою вартістю активу або теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів (ст. 5).

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і вартістю об'єкта фінансової оренди, за якою він був відображений у бухгалтерському обліку орендаря на початку строку фінансової оренди, є фінансовими витратами орендаря і відображається у бухгалтерському обліку й звітності лише в сумі, що відноситься до звітного періоду. Розподіл фінансових витрат між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок зобов'язань на початок звітного періоду (ст. 5).

Орендодавець відображає в бухгалтерському обліку наданий у фінансову оренду об'єкт як дебіторську заборгованість орендаря в сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що підлягає отриманню, з визнанням іншого доходу. Одночасно залишкова вартість об'єкта фінансової оренди виключається з балансу орендодавця з відображенням у складі інших витрат (ст. 10).

Різниця між сумою мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості об'єкта фінансової оренди та теперішньою вартістю вказаної суми, що визначена за орендною ставкою відсотка, є фінансовим доходом орендодавця.

Розподіл фінансового доходу між звітними періодами протягом строку оренди здійснюється із застосуванням орендної ставки відсотка на залишок дебіторської заборгованості орендаря на початок звітного періоду (ст. 11).

Таблиця 5 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
1	2	3	4
В орендодавця			
Списано знос устаткування	131	104	4 000
Виключено зі складу активів вартість устаткування, що передається у фінансову оренду	972	104	90 000
Відображено дебіторську заборгованість орендаря і визнано дохід від реалізації устаткування $100\,000 * 1,2$	181	742	120 000
Відображено податкове зобов'язання	742	641	20 000
Включена до складу поточної дебіторської заборгованості сума заборгованості орендаря за перший рік оренди $1,2 * (11\,424 + 13\,138)$	377	181	29 474,4
Відображена сума фінансового доходу	373	732	15 000
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості $11\,424 * 1,2$	311	377	13 708,8
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	15 000
Відображена сума фінансового доходу	373	732	13 286
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості $13\,138 * 1,2$	311	377	15 765,6
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	13 286
2 рік			
Включена до складу поточної дебіторської заборгованості сума заборгованості орендаря за перший рік оренди $1,2 * (15\,108 + 17\,374)$	377	181	38 978,4
Відображена сума фінансового доходу	373	732	11 316

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості 15 108 * 1,2	311	377	18 129,6
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	11 316
Відображена сума фінансового доходу	373	732	9 050
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості 17 374 * 1,2	311	377	20 848,8
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	9 050
3 рік			
Включена до складу поточної дебіторської заборгованості сума заборгованості орендаря за перший рік оренди 1,2 * (19 981 + 22 975)	377	181	51 547,2
Відображена сума фінансового доходу	373	732	6 443
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості 19 981 * 1,2	311	377	23 977,2
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	6 443
Відображена сума фінансового доходу	373	732	3 449
Зарахована на поточний рахунок сума орендної плати:			
- в погашення частки дебіторської заборгованості 22 975 * 1,2	311	377	27 570
- в погашення заборгованості по нарахованому фінансовому доходу	311	373	3 449
В орендаря			
Вартість отриманого у фінансову оренду обладнання визнана активом і зобов'язанням одночасно за найменшою на початок строку оренди оцінкою (теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів)	152	531	100 000
Відображено податковий кредит	641	531	20 000
Включено до складу поточних зобов'язань першого року частка довгострокових зобов'язань за фінансовою орендою, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу	531	611	29 474,4

Продовження табл. 5

1	2	3	4
Нарахована сума орендної плати в першому періоді	952	684	15 000
Сплачено орендну плату	684	311	15 000
Сплачено частку за обладнання	611	311	13 708,8
Нарахована сума орендної плати в другому періоді	952	684	13 286
Сплачено орендну плату	684	311	13 286
Сплачено частку за обладнання	611	311	15 765,6
2 рік			
Включено до складу поточних зобов'язань другого року частка довгострокових зобов'язань за фінансовою орендою, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу	531	611	38 978,4
Нарахована сума орендної плати в третьому періоді	952	684	11 316
Сплачено орендну плату	684	311	11 316
Сплачено частку за обладнання	611	311	18 129,6
Нарахована сума орендної плати в четвертому періоді	952	684	9 050
Сплачено орендну плату	684	311	9 050
Сплачено частку за обладнання	611	311	20 848,8
3 рік			
Включено до складу поточних зобов'язань третього року частка довгострокових зобов'язань за фінансовою орендою, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу	531	611	51 547,2
Нарахована сума орендної плати в п'ятому періоді	952	684	6 443
Сплачено орендну плату	684	311	6 443
Сплачено частку за обладнання	611	311	23 977,2
Нарахована сума орендної плати в шостому періоді	952	684	3 449
Сплачено орендну плату	684	311	3 449
Сплачено частку за обладнання	611	311	27 570

Завдання 1.4.1

Дані для виконання:

Підприємство придбало устаткування вартістю 18,6 тис. грн. (у тому числі ПДВ). Послуги автотранспортного підприємства за доставку склали 240 грн. (у тому числі ПДВ), послуги спеціалізованої фірми за установку придбаного устаткування та його налагодження — 360 грн. (у тому числі ПДВ).

Необхідно визначити первісну вартість об'єкта і відобразити операції в обліку.

Завдання 1.4.2

Дані для виконання:

На спорудження складу господарським способом підприємством витрачено:

- будівельних матеріалів — 9,6 тис. грн.;
- нараховано заробітної плати — 10 тис. грн.;
- нараховано страхових внесків зі страхування — 4 тис. грн.;
- нарахована амортизація будівельного обладнання – 0,7 тис. грн.

Необхідно відобразити операції зі спорудження основних засобів у бухгалтерському обліку.

Завдання 1.4.3

Дані для виконання:

Фірма «Х» придбала обладнання в обмін на інше обладнання (подібні активи). На дату операції залишки на бухгалтерських рахунках фірми «Х» склали:

- первісна вартість – 50 тис. грн.;
- накопичений знос – 30 тис. грн.

А) Справедлива вартість дорівнює залишковій

Б) Справедлива вартість дорівнює 15 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з обміну основними засобами в бухгалтерському обліку фірми «Х».

Завдання 1.4.4

Дані для виконання:

Фірма «Х» придбала вантажний автомобіль в обмін на обладнання (неподібні активи). На дату операції залишки на бухгалтерських рахунках фірми «Х» склали:

- первісна вартість обладнання – 50 тис. грн.;
- накопичений знос – 30 тис. грн.

Справедлива вартість обладнання – 18 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з обміну основними засобами в обліку.

Завдання 1.4.5

Дані для виконання:

У результаті аварії верстат первісною вартістю 11,7 тис. грн., знос 5,6 тис. грн. став непридатним для використання. Було прийняте рішення про його ліквідацію. Витрати на демонтаж та розбирання верстата склали 860 грн. Після розбирання залишились деталі, які можуть ще бути використані, на суму 450 грн.

Необхідно визначити збиток від ліквідації верстата і відобразити операції в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.4.6

Дані для виконання:

Підприємство безоплатно передало основні засоби, залишкова вартість яких складає 11,7 тис. грн. Знос переданого об'єкта — 5,6 тис. грн. Справедлива вартість переданих основних засобів— 15 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з безоплатної передачі основних засобів в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.4.7

Дані для виконання:

Підприємство здійснило господарським способом прибудову до будівлі, що була на балансі. Загальна вартість витрат склала 10,5 тис. грн. (без ПДВ). Сума податкового кредиту на будівельні матеріали, придбані в поточному місяці для будівництва прибудови, — 1 тис. грн. Підприємство збільшило балансову вартість будівлі на вартість введеної в експлуатацію прибудови в розмірі 10,5 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з формування витрат на прибудову в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.4.8

Дані для виконання:

Підприємство продає об'єкт основних засобів. На банківський рахунок надійшла передплата за нього в сумі 3,6 тис. грн. (з ПДВ). Первісна вартість об'єкта — 3455 грн., знос — 200 грн.

Необхідно вказати первинні документи, необхідні для бухгалтерських записів, відобразити господарські операції з продажу об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.4.9

Дані для виконання:

На балансі підприємства знаходиться об'єкт основних засобів первісною вартістю 1800 грн., знос об'єкта - 75%.

Підприємство прийняло рішення про дооцінку вартості об'єкта до справедливої, яка становить 3 тис. грн.

Необхідно відобразити господарські операції з дооцінки об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.4.10

Дані для виконання:

На балансі підприємства знаходиться об'єкт основних засобів первісною вартістю 3400 грн. Знос об'єкта – 400 грн. Підприємство прийняло рішення про уцінку об'єкта до справедливої вартості 2 тис. грн.

Необхідно відобразити господарські операції з уцінки об'єкта основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.4.11

Дані для виконання:

Відповідно до статутного договору статутний капітал заново створеного підприємства сформований за рахунок основних засобів:

- устаткування вартістю 6 тис. грн.;
- легкового автомобіля вартістю 12 тис. грн.;
- комп'ютера вартістю 5 тис. грн.;
- приміщення вартістю 25 тис. грн.

Внески до статутного капіталу були внесені засновниками в повному обсязі.

Необхідно відобразити операції з оприбуткування основних засобів в обліку.

Завдання 1.4.12

Дані для виконання:

Підприємство передало вантажний автомобіль в операційну оренду. Вартість автомобіля — 6 тис. грн. Орендна плата за місяць складає 300 грн., у тому числі ПДВ. Амортизація нараховується прямолінійним методом, передбачуваний термін використання об'єкта — 10 років. Підприємство-орендар перерахувало суму орендної плати за рік вперед.

Необхідно визначити суму амортизації і відобразити операції з операційної оренди в обліку орендаря і орендодавця.

Завдання 1.4.13

Дані для виконання:

Підприємство-орендодавець 02.01.2008 р. передало на 2 роки у фінансову оренду обладнання, первісна вартість якого становить 118 тис. грн., знос 14 тис. грн. Після терміну фінансової оренди право власності на нього переходить до орендаря. Справедлива вартість обладнання становить 124 тис. грн. Орендна ставка відсотка складає 28% річних. Згідно з умовами договору оренди мінімальні орендні платежі підприємство одержує щоквартально.

Необхідно визначити мінімальну вартість орендних платежів, фінансовий дохід, плату за устаткування і відобразити всі операції в бухгалтерському обліку орендодавця і орендаря.

Таблиця 6

Дата	Орендні платежі			Залишок заборгованості на кінець періоду, грн.
	Мінімальні орендні платежі, грн.	Фінансовий дохід, грн.	Платня за устаткування, грн.	
02.01.08 р.				
31.03.2008 р.				
30.06.2008 р.				
30.09.2008 р.				
31.12.2008 р.				
31.03.2009 р.				
30.06.2009 р.				
30.09.2009 р.				
31.12.2009 р.				
Разом				

Завдання 1.4.14

Дані для виконання:

Підприємство придбало ксерокс. Термін корисного використання ксерокса складає 4 роки, первісна вартість — 4 тис. грн., ліквідаційна вартість — 200 грн. Протягом терміну корисного використання ксерокса планується зробити кількість копій: за 1-й рік — 40 тис. шт., за 2-й рік — 30 тис. шт., за 3-й рік — 25 тис. шт., за 4-й рік — 20 тис. шт.

Необхідно розрахувати суму амортизації різними методами; обґрунтувати, який з методів необхідно вибрати, якщо підприємство зацікавлене в найкоротший термін замортувати основні засоби, відобразити нарахування амортизації в обліку. Результати розрахунків подати в таблиці:

Таблиця 7

Методи амортизації	Роки				
	1	2	3	4	Разом
1. Прямолінійний					
2. Зменшення залишкової вартості					
3. Прискореного зменшення залишкової вартості					
4. Кумулятивний					
5. Виробничий					

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.4.15

Дані для виконання:

Підприємство придбало виробничий цех (будівлю разом з обладнанням). Вартість за договором купівлі 15 тис. грн. (в тому числі ПДВ 2 500 грн.). При проведенні експертної оцінки встановлено, що справедлива вартість будівлі цеху становить 10 800 грн. (60% від справедливої вартості придбаних основних засобів), а устаткування – 7 200 грн. (40% від справедливої вартості придбаних основних засобів).

Необхідно визначити первісну вартість придбаних об'єктів основних засобів шляхом розподілу вартості придбання пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів. Відобразити операції в обліку.

Завдання 1.4.16

Дані для виконання:

Підприємство отримало в операційну оренду обладнання. Вартість обладнання — 98 тис. грн. Орендна плата за місяць складає 2400 грн., у тому числі ПДВ. Сума орендної плати була перерахована за рік вперед.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 1.4.17

Дані для виконання:

Підприємство придбало вантажний автомобіль первісною вартістю 20 тис. грн. і розраховує використовувати його протягом 8 років, після чого розібрати на запасні частини, сума яких, за попередньою оцінкою, може скласти 3 тис. грн., а витрати, пов'язані з розбиранням, - 500 грн.

Необхідно: визначити суму амортизації, відобразити операції з нарахування амортизації в обліку.

Завдання 1.4.18

Дані для виконання:

Підприємство придбало виробниче устаткування, первісна вартість якого становить 330 тис. грн. За попередньою оцінкою ліквідаційна вартість устаткування після його експлуатації може скласти 10 тис. грн. Очікуваний термін корисного використання устаткування становить 4 роки. Підприємством обраний прямолінійний метод нарахування амортизації.

Після одного року експлуатації устаткування був переглянутий строк корисного використання і змінений з 4 років до 3 років, а ліквідаційна вартість встановлена в розмірі 15 тис. грн.

Необхідно визначити суму амортизації, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.4.19

Дані для виконання:

Підприємство здійснило такі поліпшення комп'ютера, яким користується директор підприємства:

- зміна відеокарти, вартість відеокарти 540 грн.(з ПДВ);
- заміна ОЗУ з метою збільшення оперативної пам'яті — 600грн. (з ПДВ). Роботу виконав підрядник.

Необхідно відобразити операції з поліпшення комп'ютера в бухгалтерському обліку.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Дайте формулювання поняття «Основні засоби»?
2. За якими ознаками класифікують основні засоби в обліку?
3. Які види оцінки основних засобів Ви знаєте?
4. Коли необхідно переоцінити основні засоби?
5. Які методи нарахування амортизації Ви знаєте?
6. Як відобразити в бухгалтерському обліку надходження основних засобів?
7. Як відобразити в бухгалтерському обліку вибуття основних засобів?
8. Як відобразити в бухгалтерському обліку витрати на ремонт основних засобів?
9. Що відноситься до інших необоротних матеріальних активів?
10. Як нараховують амортизацію по об'єктах інших необоротних активів?

1.5. Облік нематеріальних активів

(Кількість годин для вивчення – 11: лекції – 2, практичні заняття – 2, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 6)

Нормативні документи:

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996 — XIV-ВР.

План рахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства Фінансів України 30.11.99 р. №291.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене 31.03.99 р. № 87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 4 «Звіт про рух грошових коштів» 31.03.99 р. № 87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» 28.05.99 №137.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи» від 18.10.1999 р. № 242.

Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей, коштів, документів, розрахунків від 11.08.94 р. №69.

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 р. №88.

Наказ Міністерства статистики України про затвердження типових форм первинного обліку від 29.12.95 №352.

Порядок визначення розмірів збитку від розкрадань, нестачі, знищення матеріальних цінностей від 22.10.96 №11.

Наказ Міністерства фінансів України: Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів від 30 вересня 2003р. №561.

Терміни та визначення

Активний ринок – ринок, якому притаманні такі умови: предмети, що продаються і купуються на цьому ринку, є однорідними; у будь-який час можна знайти зацікавлених продавців і покупців; інформація про ринкові ціни є загальнодоступною.

Група нематеріальних активів — сукупність однотипних за призначенням та умовами використання нематеріальних активів.

Нематеріальний актив — актив, що не має матеріальної форми, може бути ідентифікований і утримується на підприємствах з метою використання протягом більше одного року (чи одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду, тобто це довгострокові вкладення в об'єкти права власності, що не мають матеріально-речовинної форми, але мають вартість і здатність приносити дохід.

Тести і завдання

1. Для документування операцій з обліку нематеріальних активів використовують типові форми документів для обліку основних засобів:

а) так, б) ні.

2. Підприємство може здійснити переоцінку нематеріальних активів на дату балансу, якщо вони є морально застарілими:

а) так, б) ні.

3. Витрати на дослідження включаються до вартості нематеріальних активів:

а) так, б) ні.

4. Нарахування амортизації нематеріальних активів здійснюється протягом терміну їх корисної експлуатації, але не більше:

а) 10 років;

б) 20 років;

в) обмежень немає.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Станом на 01.01.2008 р. на балансі підприємства знаходиться програмне забезпечення, первісна вартість якого становить 2 400 грн., знос – 400 грн. Оцінений термін корисної експлуатації становить 6 років. У зв'язку з реформою бухгалтерського обліку керівництво підприємства вирішило модернізувати це програмне забезпечення. Витрати на модернізацію склали 900 грн., у тому числі ПДВ. Внаслідок модернізації термін корисного використання був переглянутий і тепер дорівнює 7 рокам.

Необхідно зробити розрахунки, відобразити операції модернізації програмного забезпечення і нарахування амортизації в обліку.

За П(С)БО № 8 «Нематеріальні активи» ст. 31 термін корисного використання нематеріального активу і метод його амортизації переглядаються в кінці звітного року, якщо в наступному періоді очікуються зміни строку корисного використання активу або зміни строку умов отримання майбутніх економічних вигод.

Амортизацію нематеріального активу нараховують, виходячи з нового методу нарахування амортизації і строку використання, починаючи з місяця, наступного за місяцем змін.

Амортизація з урахуванням збільшення терміну корисного використання:

$$A_{\text{мес}} = (2\,400 - 400 + 750) / 7 / 12 = 33 \text{ грн.}$$

Таблиця 8 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Відображено витрати на модернізацію	154	631	750
Відображено податковий кредит	641	631	150
Нарахована амортизація за місяць	23, 91, 92	133	33

Завдання 1.5.1

Дані для виконання:

Підприємство придбало комп'ютерну програму за 2880 грн. (з ПДВ). Термін корисного використання – 4 роки.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку придбання комп'ютерної програми і нарахування амортизації із застосуванням рахунку класу 8.

Завдання 1.5.2

Дані для виконання:

Необоротні активи на 1 грудня поточного року складають:

Таблиця 9

Нематеріальні активи	Первісна вартість, грн.	Знос, грн.
Комп'ютерні програми, термін корисного використання 5 років	64900	2700

Необхідно нарахувати амортизацію за даними таблиці податковим методом. Відобразити операцію на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.5.3

Дані для виконання:

Підприємство придбало комп'ютерну бухгалтерську програму вартістю 2,4 тис. грн. (з ПДВ). Крім того, підприємство безкоштовно отримало право на використання товарного знаку вартістю 1 тис. грн.

Необхідно відобразити в обліку господарські операції з придбання нематеріальних активів.

Завдання 1.5.4

Дані для виконання:

Підприємство нараховує амортизацію нематеріальних активів прямолінійним методом, первісна вартість яких і термін використання складають:

бухгалтерської програми — 2 тис.грн. (термін використання 2 роки);

права користування товарним знаком — 1 тис.грн. (термін використання 1,5 роки).

Необхідно розрахувати суму амортизації та відобразити її нарахування в обліку.

Завдання 1.5.5

Дані для виконання:

Підприємство придбало об'єкт нематеріальних активів — комп'ютерну програму вартістю 2670 грн., у тому числі ПДВ. Витрати з установки програми склали 120 грн., у тому числі ПДВ.

Необхідно визначити первісну вартість нематеріальних активів відобразити операції в обліку.

Завдання 1.5.6

Дані для виконання:

Підприємство власними силами створило об'єкт нематеріальних активів – комп'ютерну програму. Заробітна плата робітника, що здійснював створення комп'ютерної програми – 4000 грн., нарахування на заробітну плату – 1480 грн., інші витрати – 630 грн.

Необхідно визначити первісну вартість нематеріальних активів, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.5.7

Дані для виконання:

На балансі підприємства знаходиться об'єкт нематеріальних активів первісною вартістю 5,4 тис. грн. Знос об'єкта – 600 грн. Підприємство прийняло рішення про уцінку об'єкта до справедливої вартості 3 тис. грн.

Необхідно відобразити господарські операції з уцінки об'єкта нематеріальних активів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.5.8

Дані для виконання:

На балансі підприємства знаходиться об'єкт нематеріальних активів первісною вартістю 6,7 тис. грн. Знос об'єкта - 800 грн. Підприємство прийняло рішення про дооцінку об'єкта до справедливої вартості 7 тис. грн.

Необхідно відобразити господарські операції з дооцінки об'єкта нематеріальних активів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.5.9

Дані для виконання:

Підприємство отримало грант від фонду, умовами використання якого передбачено придбання програмного забезпечення. Справедлива вартість нематеріального активу на дату отримання становила 5 тис. грн. Тривалість корисної експлуатації дорівнює 5 років, обраний прямолінійний метод нарахування амортизації. Програмне забезпечення буде використовуватися для виконання досліджень з метою удосконалення технології виробництва.

Необхідно відобразити операції з придбання програмного забезпечення і нарахування амортизації в обліку.

Завдання 1.5.10

Дані для виконання:

ВАТ “Рута” отримало від підприємства “Шлях” патент на винахід в оплату за 2 тис. простих акцій. Номінальна вартість однієї акції 0,5 грн. Балансова вартість програмного забезпечення 3 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з придбання патенту в обліку.

Завдання 1.5.11.

Дані для виконання:

Станом на 01.01.2008 р. на балансі підприємства знаходиться програмне забезпечення, первісна вартість якого становить 1800 грн., знос – 700 грн. Оцінений термін корисної експлуатації дорівнює 7 років. У зв'язку з реформою бухгалтерського обліку керівництво підприємства вирішило модернізувати це програмне забезпечення. Витрати на модернізацію склали 1200 грн., у тому числі ПДВ. Внаслідок модернізації термін корисного використання був переглянутий і дорівнює тепер 8 рокам.

Необхідно зробити необхідні розрахунки, відобразити операції модернізації програмного забезпечення і нарахування амортизації в обліку.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Що включає в себе первісна вартість придбаних шляхом обміну подібних нематеріальних активів?
2. Чи визнаються нематеріальним активом витрати на дослідження, рекламу, підвищення ділової репутації?
3. Що включає в себе первісна вартість придбаних шляхом обміну неподібних нематеріальних активів?
4. Що таке переоцінена первісна вартість необоротних активів?
5. Які методи застосовують при нарахуванні амортизації нематеріальних активів?
6. Що означає зменшення корисності нематеріальних активів?
7. Як в обліку відображають суму дооцінки нематеріальних активів?
8. Як в обліку відображають суму уцінки нематеріальних активів?
9. Протягом якого терміну нараховують амортизацію нематеріального активу?
10. Як в обліку відображають втрати від зменшення корисності об'єкта нематеріальних активів?

1.6. Облік дебіторської заборгованості

(Кількість годин для вивчення – 9: лекції – 2, практичні заняття – 2, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 4)

Нормативні документи:

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. №237, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 25 жовтня 1999 р. №725/4018.

Зміни, внесені у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» наказом Міністерства фінансів від 23.05.2003 р. №363.

Про відображення у бухгалтерському обліку резерву сумнівних боргів : Лист Міністерства фінансів від 07.07.2004 р. №31-04200-01-29/1є2137.

Терміни і визначення

Дебіторська заборгованість — це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебітори — юридичні й фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквіваленти або інші активи.

Операційний цикл — час між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції, робіт, послуг (товарів).

Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості фізичних і юридичних осіб, яка не виникає у ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Поточна дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, що виникає у ході нормального операційного циклу і буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Сумнівний борг – поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником.

Тести і завдання

1. Чи можна створювати резерв сумнівних боргів щодо дебіторської заборгованості бюджету з відшкодування ПДВ?

- а) можна, якщо це передбачено в наказі про облікову політику підприємства.
- б) не можна.
- в) можна за бажанням.

2. Чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості – це:

- а) первісна вартість, помножена на коефіцієнт інфляції;
- б) первісна вартість плюс резерв сумнівних боргів;
- в) первісна вартість мінус резерв сумнівних боргів.

3. Яка кореспонденція рахунків буде застосовуватися для створення резерву сумнівних боргів?

- а) Д-т38-к-т361,
- б) Д-т944(84)-К-т38,
- в) Д-т361-к-т38,
- г) Д-т791 -К-т38.

4. Підприємство «А» передало підприємству «Б» кілька одиниць своїх офісних меблів відповідно до договору купівлі-продажу на загальну суму 4000 грн. Протягом трьох років підприємство «А» не одержало грошей за меблі. За таких умов списання дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку підприємства «А» може бути здійснено:

- а) повністю за рахунок резерву сумнівних боргів,
- б) частково — за рахунок витрат, частково — за рахунок резерву сумнівних боргів (за рішенням керівника);
- в) тільки за рахунок витрат.

5. Заборгованість товариства з виплати учасникам нарахованих дивідендів є різновидом зобов'язань:

- а) довгострокових,
- б) поточних,
- в) непередбачених.

6. Працівнику видана позичка терміном на два роки. Заборгованість працівника для підприємства буде вважатися:

- а) поточною дебіторською заборгованістю,
- б) сумнівною дебіторською заборгованістю,
- в) довгостроковою дебіторською заборгованістю.

7. Дебіторська заборгованість клієнта дорівнює 25000 грн. без ПДВ (Д-т 361), сума резерву сумнівних боргів за цим видом заборгованості – 20000 грн.

Які бухгалтерські проводки матимуть місце при визнанні заборгованості клієнта безнадійною за умови, що для обліку витрат підприємство використовує клас 9 рахунків? Дебіторська заборгованість списана на витрати в якості безнадійної. Однак у зв'язку зі зміною майнового становища боржника через 6 місяців після списання заборгованості вона була погашена коштами. Якими записами в обліку відбити таку операцію?

- а) Д-т 311 -К-т 791,
- б) Д-т 944 – К-т 361 сторно,
- в) Д-т 311 – К-т 716, одночасно К-т 071.

8. Дебіторська заборгованість за товари (роботи, послуги) відбивається в балансі:

- а) за сумою погашення,
- б) за дійсною вартістю,
- в) за первісною вартістю.
- г) за чистою вартістю реалізації.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

До складання балансу на 30 червня сальдо резерву сумнівних боргів становить 12,5 тис. грн.

Сальдо дебіторської заборгованості на кінець червня становить: 1 група – 450 тис. грн., 2 група – 130 тис. грн., 3 група – 45 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюється на підприємстві методом класифікації дебіторської заборгованості. Для визначення коефіцієнту сумнівності на 30 червня підприємство для спостереження обрало період за перше півріччя.

У підприємства в обліку відображено наступні показники:

Таблиця 10

Місяць	Фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість, тис. грн.			Сальдо дебіторської заборгованості на кінець попереднього місяця, тис. грн.		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
Січень	—	7	12	250	100	60
Лютий	—	—	—	215	75	40
Березень	3	9	14	310	115	100
Квітень	—	—	—	400	120	30
Травень	5	11	18	350	135	150
Червень	—	10	16	500	140	35

Необхідно здійснити розрахунок та відобразити в обліку нарахування резерву сумнівних боргів на 30 червня, а також списання безнадійної дебіторської заборгованості за червень.

У відповідності до П(С)БО №10 «Дебіторська заборгованість» ст.8 за методом застосування коефіцієнта сумнівності величина резерву сумнівних боргів розраховується множенням суми залишку дебіторської заборгованості на початок періоду на коефіцієнт сумнівності.

Визначена на основі класифікації дебіторської заборгованості величина сумнівних боргів на дату балансу становить залишок резерву сумнівних боргів на ту саму дату.

Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням

коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутоків поточної дебіторської заборгованості відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи (ст. 9)

Виключення безнадійної дебіторської заборгованості з активів здійснюється з одночасним зменшенням величини резерву сумнівних боргів. У разі недостатності суми нарахованого резерву сумнівних боргів безнадійна дебіторська заборгованість списується з активів на інші операційні витрати. Сума відшкодування раніше списаної безнадійної дебіторської заборгованості включається до складу інших операційних доходів (ст. 11).

Коефіцієнт сумнівності:

$$Kc_1 = (3 / 310 + 5 / 350) / 6 = 0,004,$$

$$Kc_2 = (7 / 100 + 9 / 115 + 11 / 135 + 10 / 140) / 6 = 0,050,$$

$$Kc_3 = (12 / 60 + 14 / 100 + 18 / 150 + 16 / 35) / 6 = 0,153.$$

Резерв сумнівних боргів на кінець звітного періоду:

$$450\,000 * 0,004 + 130\,000 * 0,05 + 45\,000 * 0,153 = 15\,185.$$

Таблиця 11 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Списана безнадійна дебіторська заборгованість за червень:			
- за рахунок резерву сумнівних боргів	38	361	12 500
- на суму, що перевищує резерв сумнівних боргів 26 000 – 12 500	944	361	13 500
Нараховано резерв сумнівних боргів на кінець звітного періоду	944	38	15 185

Завдання 1.6.1

Дані для виконання:

На кінець 2007р. були розраховані коефіцієнти сумнівності по групах непогашення і створено резерв у розмірі 10 млн. грн. Протягом 2008 року списано безнадійних боргів на суму 9,5 млн. грн.

Станом на 31.12.2008р. ВАТ «Квітка» має поточну дебіторську заборгованість за продукцією, товари, роботи, послуги в сумі 52 млн. грн.

Необхідно визначити резерв сумнівних боргів і відобразити в обліку: створення резерву сумнівних боргів; списання безнадійних боргів; нарахування резерву сумнівних боргів.

Таблиця 12

№ п/п	Назва дебітора	Кількість прострочених днів оплати				
		До 0 днів	До 3-х місяців	До 6-ти місяців	Більше року	Разом
1	А	500				500
2	Б	400				400
	Інші	41600	6300	2100	1100	51100
	Разом	42500	6300	2100	1100	52000
	Коефіцієнт сумнівності	0,0027	0,0983	0,2348	0,5742	
	Сума резерву сумнівних боргів					

Завдання 1.6.2

Дані для виконання:

ВАТ «Омега» 1.04.2007р. надало довгострокову зворотну безпроцентну допомогу ВАТ «Квітка» в розмірі 100 тис. грн. зі строком погашення 01.09.2009р. При складанні балансу за 2 квартал 2007р. цю суму необхідно віднести до довгострокової дебіторської заборгованості. Починаючи з балансу за 3 квартал 2008р., цю суму треба перевести до складу поточної дебіторської заборгованості.

Необхідно відобразити операції обліку довгострокової дебіторської заборгованості.

Завдання 1.6.3

Дані для виконання:

Підприємство відвантажило товари покупцеві за ціною 24 тис. грн., у тому числі ПДВ. Собівартість товарів – 18 тис. грн. Як забезпечення заборгованості підприємство-покупець індосировало відсотковий вексель номінальною вартістю 24 тис. грн. за ставкою відсотка 18% на рік (із щомісячним нарахуванням) і строком на 120 днів. Надалі цей вексель був поданий до платежу.

Необхідно відобразити операції реалізації товарів, отримання відсоткового векселя та його оплати в обліку.

Завдання 1.6.4

Дані для виконання:

До складання балансу на 30 червня сальдо резерву сумнівних боргів становить 21,3 тис. грн.

Сальдо дебіторської заборгованості на кінець червня становить: 1 група – 560 тис. грн., 2 група – 230 тис. грн., 3 група – 36 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюється на підприємстві методом класифікації дебіторської заборгованості. Для визначення коефіцієнта сумнівності на 30 червня підприємство для спостереження обрало період за перше півріччя.

У підприємства в обліку відображено наступні показники:

Таблиця 13

Місяць	Фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість, тис. грн.			Сальдо дебіторської заборгованості на кінець попереднього місяця, тис. грн.		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
Січень	—	5	11	250	100	60
Лютий	4	3	—	215	75	40
Березень	—	—	9	310	115	100
Квітень	—	7	6	400	120	30
Травень	—	10	14	350	135	150
Червень	6	—	—	500	140	35

Необхідно здійснити розрахунок й відобразити в обліку нарахування резерву сумнівних боргів на 30 червня, а також списання безнадійної дебіторської заборгованості за червень.

Завдання 1.6.5

Дані для виконання:

Сальдо резерву сумнівних боргів становить 2,3 тис. грн. до складання балансу на 31 грудня 2008 р.

У грудні безнадійна дебіторська заборгованість визнана в сумі 1,8 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюють на підприємстві методом питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати. Для визначення коефіцієнта сумнівності підприємство для спостереження обрало період за попередні три роки.

За попередні періоди підприємством були відображені такі показники:

Таблиця 14

Рік	Чистий дохід від реалізації на умовах подальшої оплати, млн. грн.	Сума дебіторської заборгованості, що визнана безнадійною, тис. грн.
2005	2,68	6
2006	3,42	7,2
2007	4,56	8,9
Разом	10,66	22,1

За 2008 рік чистий дохід від реалізації продукції, робіт і послуг на умовах подальшої оплати складає 4,9 млн. грн.

Необхідно здійснити розрахунок й відобразити в обліку відрахування на створення резерву сумнівних боргів за 2008 р., визначити розмір резерву сумнівних боргів на 31 грудня, списати безнадійну дебіторську заборгованість за грудень.

Завдання 1.6.6

Дані для виконання:

До складання балансу на 31 грудня 2008 р. сальдо резерву сумнівних боргів становило 5,8 тис. грн.

У грудні безнадійна дебіторська заборгованість визнана у сумі 6 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюють на підприємстві методом питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати. Для визначення коефіцієнту сумнівності підприємство для спостереження обрало період за попередні чотири роки.

Чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах подальшої оплати складає :

- за 2004 р. – 2,5 млн. грн.;
- за 2005 р. – 3,1 млн. грн.;
- за 2006 р. – 3,5 млн. грн.;
- за 2007 р. – 3,8 млн. грн.;
- за 2008 р. – 4,1 млн. грн.

Сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, що визнана безнадійною, складає:

- за 2004 р. – 3800 грн.;
- за 2005 р. – 7400 грн.;
- за 2006 р. – 8200 грн.;
- за 2007 р. – 8000 грн.

Необхідно здійснити розрахунок й відобразити в обліку відрахування на створення резерву сумнівних боргів за 2008 р., визначити розмір резерву сумнівних боргів на 31 грудня, списати безнадійну дебіторську заборгованість за грудень.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.6.7

Дані для виконання:

Сальдо резерву сумнівних боргів становить 3,7 тис. грн. до складання балансу на 31 грудня 2008 р.

У грудні безнадійна дебіторська заборгованість визнана в сумі 4,1 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюють на підприємстві методом питомої ваги безнадійних боргів у чистому доході від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг на умовах наступної оплати. Для визначення коефіцієнта сумнівності підприємство для спостереження обрало період за попередні три роки.

За 2008 рік чистий дохід від реалізації продукції, робіт та послуг на умовах подальшої оплати складає 6,85 млн. грн. За попередні періоди підприємством були відображені наступні показники:

Таблиця 15

Рік	Чистий дохід від реалізації на умовах подальшої оплати, млн. грн.	Сума дебіторської заборгованості, що визнана безнадійною, тис. грн.
2005	4,2	9,3
2006	5,36	8,6
2007	5,68	9,9
Разом	15,24	27,8

Необхідно здійснити розрахунок та відобразити в обліку відрахування на створення резерву сумнівних боргів за 2008 р., визначити розмір резерву сумнівних боргів на 31 грудня, списати безнадійну дебіторську заборгованість за грудень.

Завдання 1.6.8

Дані для виконання:

Сальдо резерву сумнівних боргів становить 21,6 тис. грн. до складання балансу на 31 грудня.

Сальдо дебіторської заборгованості на кінець грудня становить: 1 група – 160 тис. грн., 2 група – 180 тис. грн., 3 група – 170 тис. грн.

Розрахунок резерву сумнівних боргів здійснюють на підприємстві методом класифікації дебіторської заборгованості. Для визначення коефіцієнта сумнівності на 31 грудня підприємство для спостереження обрало період за друге півріччя.

У підприємства в обліку відображено наступні показники:

Таблиця 16

Місяць	Фактично списана безнадійна дебіторська заборгованість, тис. грн.			Сальдо дебіторської заборгованості на кінець попереднього місяця, тис. грн.		
	1 група	2 група	3 група	1 група	2 група	3 група
Липень	—	9	15	200	180	160
Серпень	—	—	—	230	130	140
Вересень	1	8	12	110	120	105
Жовтень	—	—	—	140	130	110
Листопад	1,5	10	11	190	115	130
Грудень	—	5	13	170	140	150

Необхідно здійснити розрахунок та відобразити в обліку нарахування резерву сумнівних боргів на 31 грудня, а також списання безнадійної дебіторської заборгованості за грудень.

Завдання 1.6.9

Дані для виконання:

Підприємство відвантажило готову продукцію покупцеві за ціною 36,2 тис. грн., у тому числі ПДВ. Собівартість реалізованої готової продукції – 26 тис. грн. Як забезпечення заборгованості підприємство-покупець індоссирувало вексель на суму 38 тис. грн. терміном на 3 місяця. Плата за відстрочення платежу становить 1,8 тис. грн. Надалі цей вексель був пред'явлений підприємством до платежу.

Необхідно відобразити операції з реалізації готової продукції, отримання векселя та його сплати в обліку.

Завдання 1.6.10

Дані для виконання:

Працівнику, середня заробітна плата якого становить 1900 грн., підприємством надана позика в розмірі 3 тис. грн. Згідно з нормою ст.128 КЗзП, утримання із заробітної плати працівника не можуть перевищувати 20% заробітної плати, що належить до виплати, позика буде погашатися працівником протягом 3 років, сума щомісячного погашення — 83,4 грн.

Необхідно відобразити операції з надання та погашення позики.

Завдання 1.6.11

Дані для виконання:

Відповідно до наказу по підприємству для ведення переговорів і укладання угоди в інше місто на строк з 12 листопада по 16 листопада включно відряджений заступник директора підприємства. З каси підприємства виданий аванс у розмірі 500 грн. Мета відрядження досягнута, угода підписана. По прибутті з відрядження був складений звіт. Вартість проживання з ПДВ становить 360 грн., вартість проїзду з ПДВ — 240 грн.

Необхідно відобразити господарські операції по розрахунках з підзвітними особами. Вказати первинні документи, що супроводять бухгалтерські записи.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які критерії визнання дебіторської заборгованості?
2. Як відрізняється безнадійна й сумнівна дебіторська заборгованість?
3. Які існують методи визнання резерву сумнівних боргів?
4. Чи обов'язково визнавати резерв сумнівних боргів і вести його облік?
5. Що є підставою для визначення резерву сумнівних боргів?
6. Чим відрізняється безнадійна дебіторська заборгованість від сумнівної заборгованості?
7. Відносно якої дебіторської заборгованості розраховується резерв сумнівних боргів?
8. Як вибрати метод розрахунку величини резерву сумнівних боргів?
9. Чи можна використовувати одночасно декілька методів розрахунку сумнівних боргів?
10. Чи є обмеження розміру резерву сумнівних боргів?

1.7. Облік запасів

(Кількість годин для вивчення – 18: лекції – 4, практичні заняття – 4, індивідуальна робота – 2, самостійна робота - 8)

Нормативні документи:

П(с)БО 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246.

Типова інструкція про порядок списання будинків, що прийшли в непридатність, споруд, машин, устаткування, транспортних засобів та іншого майна стосовного основних фондів, затверджена Міністерством фінансів СРСР 1.07.1985 №10.

Положення «Про порядок збору і здачі відходів і брухту дорогоцінних металів» від 23.06.94 №54/11/161/91/15.

Положення «Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 №88.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

План рахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства фінансів України 30.11.99 №291.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №6 «Виправлення помилок і змін у фінансовій звітності» 28.05.99 №137.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Нематеріальні активи» від 18.10.1999р. №242.

Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей, коштів, документів, розрахунків від 11.08.94 №69.

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 №88.

Наказ Міністерства статистики України про затвердження типових форм первинного обліку №352 від 29.12.95.

Порядок визначення розмірів збитку від розкрадань, нестачі, знищення матеріальних цінностей від 22.10.96 №116.

Терміни і визначення

Запаси — це активи, які :

- утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності;
- знаходяться у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримаються для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт і наданні послуг, а також управлінні підприємством.

Чиста вартість реалізації — очікувана ціна реалізації запасів за умов звичайної діяльності з вирахуванням витрат на завершення їх виробництва і реалізацію.

Тести і завдання

1. До складу транспортно-заготівельних витрат не включаються:

- а) суми ввізного мита;
- б) витрати підприємства на доопрацювання і підвищення технічних характеристик запасів;
- в) відрахування на соціальні заходи від заробітної плати працівникам за навантажувально-розвантажувальні роботи;
- г) понаднормові втрати і нестачі запасів.

2. Застосування норм витрат на одиницю продукції – це:

- а) метод ціни продаж;
- б) метод ідентифікованої собівартості;
- в) метод середньозваженої собівартості;
- г) метод нормативних витрат.

3. Запаси в балансі відбивають у складі:

- а) необоротних активів;
- б) оборотних активів;
- в) власного капіталу.

4. Підприємство придбало через посередницьку фірму два комплекти запасних частин на двигуни вантажівок. Вартість одного комплексу — 1500 грн. (з ПДВ). Сума комісійної винагороди посереднику — 200 грн. (без ПДВ), вартість доставки на підприємство — 50 грн. (без ПДВ), оплата за підключення до мережі газопостачання — 150 грн. (без ПДВ), вартість нових контейнерів для зберігання запчастин — 35 грн. (без ПДВ). Яка первісна вартість придбаних ТМЦ?

- а) 2750,00 грн.;
- б) 3250,00 грн.;
- в) 3300,00 грн.

5. Для запасів, отриманих підприємством безкоштовно, первісною вартістю є справедлива вартість, тобто сума:

- а) на яку може бути здійснений обмін запасів у результаті операції між проінформованими, зацікавленими і незалежними сторонами;
- б) на яку можуть бути придбані запаси в інших зацікавлених сторін;
- в) на яку вже були раніше придбані аналогічні запаси.

б. Чи можна для запасів, що мають однакове призначення і однакові умови використання, застосовувати різні методи оцінки вибуття?

- а) ні, це заборонено законодавчо;
- б) так, на підприємстві можуть одночасно застосовуватися різні методи оцінки запасів;
- в) тільки у випадку великого переліку запасів на підприємстві.

7. Яке з визначень правильне для оцінки вибуття запасів за методом ФІФО?

- а) «Першим прийшов — останнім пішов»;
- б) «Останнім прийшов — першим пішов»;
- в) «Першим прийшов — першим пішов»;
- г) «Останнім прийшов — останнім пішов».

8. За якою ціною на дату балансу відображаються запаси, що були зіпсовані?

- а) за первісною вартістю мінус сума збитку від псування;
- б) за чистою вартістю реалізації;
- в) за вартістю реалізації аналогічних запасів мінус суму збитку від псування;
- г) за первісною вартістю.

9. Яка з наведених формул є справедливою?

- а) чиста вартість реалізації дорівнює очікуваній ціні продажу мінус очікувані витрати на завершення виробництва і збут;
- б) чиста вартість реалізації дорівнює ціні продажу поточного місяця мінус очікувані витрати на завершення виробництва і збут;
- в) чиста вартість реалізації дорівнює очікуваній ціні продажу мінус витрати на збут (виробництво незавершене);
- г) чиста вартість реалізації дорівнює ціні продажу у поточному місяці.

10. Інвентаризація ТМЦ на підприємстві ведеться з метою:

- а) забезпечення вірогідності даних бухгалтерського обліку;
- б) забезпечення своєчасного подання річної звітності;
- в) забезпечення вірогідності даних бухгалтерського обліку і фінансової звітності підприємства;
- г) забезпечення відповідності даних бухгалтерського і податкового обліку.

11. Яким записом у регістрах бухгалтерського обліку відображається списання сум, виявлених внаслідок інвентаризації товарів на складі недостач у рамках норм природного збитку за умови, що для обліку витрат підприємство використовує 9-й клас рахунків?

- а) Д-т 947 К-т 283;
- б) Д-т 947 К-т 281;
- в) Д-т 946 К-т 283;
- г) Д-т 993 К-т 281.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Підприємство має таку інформацію про наявність і рух запасів:

Таблиця 17

	Кількість, шт.	Ціна за одиницю	Загальна вартість, грн.
Залишок запасів на 01.01.2009 р.	1 000	1	1 000
Придбано 07.01.____	600	3	1 800
Продано 20.01.____	1 100		
Придбано 25.01.____	400	5	2 000

Необхідно визначити облікову вартість запасів на 31.01.2009 р., яка буде відображена у звітності підприємства за умови, що оцінка запасів при їх вибутті здійснюється за методом середньозваженої собівартості.

За П(С)БО № 9 «Запаси» при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті, якщо оцінка їх здійснюється за методом середньозваженої собівартості, то оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів (ст. 18).

Облікова вартість запасів, що вибули = $(1\ 000 + 1\ 800) / 1\ 600 * 1\ 100 = 1\ 925$

Облікова вартість запасів на 31.01.2009р., яка буде відображена у звітності підприємства = $2\ 800 - 1\ 925 + 2\ 000 = 2\ 875$

Таблиця 18 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Оприбутковані запаси	20	631	1 800
Відображено податковий кредит	641	631	360
Відображено вартість запасів, що вибули	23, 91, 92, 943	20	1 925
Оприбутковані запаси	20	631	2 000
Відображено податковий кредит	641	631	400

Завдання 1.7.1

Дані для виконання:

Підприємство придбало виробничі запаси — матеріали вартістю 6 тис. грн. (з ПДВ), на умовах передоплати. Вартість послуг транспортної організації по доставці матеріалів — 600 грн. (з ПДВ).

Транспортно-заготівельні витрати прямо включаються до собівартості придбаних запасів.

Необхідно відобразити операції з оприбуткування виробничих запасів в обліку.

Завдання 1.7.2

Дані для виконання:

Підприємство оптової торгівлі придбало товари вартістю 18 тис. грн. (з ПДВ). Надалі підприємство уцінило товари до вартості 10 тис. грн. і реалізувало покупцеві за ціною 12 тис. грн. (з ПДВ).

Необхідно відбити операції з оприбуткування товарів, їх уцінки та продажу в обліку.

Завдання 1.7.3

Дані для виконання:

Підприємство придбало МШП — інструменти вартістю 600 грн. (з ПДВ) на умовах передплати. Частину інструментів вартістю 200 грн. передано для використання у виробничих цілях. За обліковою політикою підприємства при передачі МШП у виробництво списується 50% вартості, друга половина списується в кінці строку експлуатації МШП.

Необхідно відобразити в обліку операції з придбання МШП та списання їх в експлуатацію.

Завдання 1.7.4

Дані для виконання:

У підприємства в обліку був відображений рух матеріалів:

Таблиця 19

№ п/п	Дата	Залишок (сальдо)			Надходження (дебет)			Вибуття (кредит)		
		шту к	ціна за 1 шт., грн.	загальн а вартіст ь, грн.	шту к	ціна за 1 шт., грн.	загальн а вартіст ь, грн.	шту к	ціна за 1 шт., грн.	загальн а вартість , грн.
1	01.06.06	45	38		10	40		40		
2	10.06.06				30	42		25		
3	12.06.06				50	46				
4	19.06.06							34		
5	23.06.06							35		
6	28.06.05				100	48		45		
Разом										

Необхідно визначити вартість вибулих матеріалів методами середньозваженої собівартості і FIFO, відобразити в обліку вибуття матеріалів.

Завдання 1.7.5

Дані для виконання:

Підприємство одержало безоплатно виробничі запаси – МШП на суму 300 грн. (без ПДВ).

Необхідно відобразити в обліку надходження запасів, одержаних безоплатно.

Завдання 1.7.6

Дані для виконання:

Підприємство оптової торгівлі безоплатно передало товари вартістю 7 тис. грн. дитячому будинку.

Необхідно відобразити операцію безоплатної передачі товарів в обліку.

Завдання 1.7.7

Дані для виконання:

У результаті інвентаризації виявлено надлишки запчастин на суму 80 грн.

Необхідно відобразити інвентаризаційну різницю в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.7.8

Дані для виконання:

За підсумками інвентаризації, проведеної на складі, встановлена нестача матеріалів на суму 2 тис. грн. у межах норм природного збитку та нестача матеріалів на суму 1 тис. грн., в якій винен робітник підприємства - винна особа виявлена.

Необхідно відобразити господарські операції за підсумками інвентаризації на рахунках бухгалтерського обліку. Вказати первинні документи, що додаються до бухгалтерського запису.

Завдання 1.7.9

Дані для виконання:

Згідно з угодою підприємство отримує товари в обмін на матеріали, первісна вартість яких становить 6400 грн., а справедлива вартість — 5500 грн. Первісна вартість товарів за даними обліку постачальника становить 4700 грн., а справедлива — 6000 грн.

Необхідно відобразити операції обміну запасами в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.7.10

Дані для виконання:

Згідно з угодою підприємство отримує товари в обмін на матеріали, первісна вартість яких становить 18 тис. грн., а справедлива вартість — 19 тис. грн. Первісна вартість товарів за даними обліку постачальника становить 17 тис. грн., а справедлива — 19 тис. грн.

Необхідно відобразити операції з обміну запасами в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.7.11

Дані для виконання:

Підприємство має таку інформацію про наявність і рух запасів:

Таблиця 20

	Кількість, од.	Ціна за одиницю	Загальна вартість, грн.
Залишок запасів на 01.01.2009р.	3400	2,7	9 180
Придбано 07.01.____	1900	3,0	5 700
Відпущено у виробництво 20.01.____	5100		
Придбано 25.01.____	400	2,9	1 160

Необхідно визначити облікову вартість запасів на 31.01.2009р., яка буде відображена у звітності підприємства за умови, що оцінка запасів при їх вибутті здійснюється за методом середньозваженої собівартості.

Завдання 1.7.12

Дані для виконання:

Підприємство придбало запасні частини на суму 16800 грн., у тому числі ПДВ. При доставці запасних частин на склад були понесені транспортні витрати - 2400 грн., в тому числі ПДВ. Витрати на навантаження-розвантаження складають 400 грн., в тому числі ПДВ. Запасні частини були передані в експлуатацію для забезпечення процесу виробництва.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції з оприбуткування запасних частин та списання їх в експлуатацію.

Завдання 1.7.13

Дані для виконання:

Підприємство виготовило малоцінні швидкозношувальні предмети для власного використання у господарській діяльності. Для виготовлення

малоцінних та швидкозношувальних предметів були затрачені матеріали на суму 450 грн., нарахована заробітна плата робітникам у розмірі 800 грн., нараховані внески до пенсійного фонду та фондів соціального страхування у розмірі 296 грн., нарахована амортизація обладнання у сумі 130 грн. Виготовлені малоцінні швидкозношувальні предмети були оприбутковані на складі, а надалі передані в експлуатацію для утримання об'єктів соціально-культурного призначення. За обліковою політикою підприємства при передачі МШП до експлуатації списується 100% вартості.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції з виготовлення МШП, списання їх до експлуатації.

Завдання 1.7.14

Дані для виконання:

Комісією, створеною на підприємстві оптової торгівлі, встановлено, що товари, вартість яких складає 6 тис. грн., у подальшому не можуть бути реалізовані без проведення уцінки. Встановлено, що чиста реалізаційна вартість товарів складає 4,2 тис. грн.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції уцінки товарів.

Завдання 1.7.15

Дані для виконання:

Підприємство оптової торгівлі придбало товари на умовах передплати. Вартість отриманих товарів - 42 тис. грн., у тому числі ПДВ. Вартість транспортних послуг складає 180 грн., у тому числі ПДВ.

У подальшому товар був уцінений – чиста реалізаційна вартість товарів склала 30 тис. грн.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції з оприбуткування товарів та їх подальшої уцінки.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.7.16

Дані для виконання:

Підприємство оптової торгівлі здійснює доставку товарів стороннім транспортом. Згідно з обліковою політикою підприємства облік транспортно-заготівельних витрат з придбання товарів ведеться на окремому субрахунку, для чого на підприємстві було введено новий субрахунок для обліку цих витрат – 289 «Транспортно-заготівельні витрати з придбання товарів».

Дані щодо руху товарів за березень 2005 року по підприємству:

Таблиця 21

Показник	Вартість товарів, тис. грн.	Транспортно-заготівельні витрати, тис. грн.
Залишок на початок місяця	100	15
Надійшло за місяць	400	65
Вибуло за місяць всього:	450	
У тому числі:		
Реалізовано	440	
Виявлена нестача товарів	10	
Залишок на кінець місяця	50	

Необхідно визначити розмір транспортно-заготівельних витрат, які списуються на вибулі товари й відобразити операції з вибуття товарів в обліку.

Завдання 1.7.17

Дані для виконання:

Підприємство має таку інформацію про наявність і рух запасів:

Таблиця 22

Показник	Кількість, шт.	Ціна за одиницю	Загальна вартість, грн.
Залишок запасів на 01.01.20__р.	200	50	
Придбано 07.01.____	150	52	
Продано 20.01____	90		
Придбано 25.01.____	400	55	

Необхідно визначити вартість проданих запасів та вартість запасів, що залишилися на 31.01.200__р. за умови, що оцінка запасів при їх вибутті здійснюється на підприємстві за методом FIFO.

Завдання 1.7.18

Дані для виконання:

За підсумками інвентаризації, проведеної на складі, встановлена нестача матеріалів на суму 500 грн. у межах норм природного збитку та нестача матеріалів на суму 3 тис. грн., за якою винну особу не встановлено. Винна особа виявлена через чотири місяці.

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку. Вказати первинні документи, що додаються до бухгалтерського запису.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які активи належать до виробничих запасів?
2. Які запаси обліковують на забалансових рахунках?
3. Що являє собою первісна оцінка запасів?
4. Як визначити суму транспортно-заготівельних витрат, що відноситься до запасів, які вибули?
5. За якими оцінками відображається в обліку вибуття запасів?
6. У чому полягають метод списання запасів FIFO?
7. Що відноситься до браку у виробництві, як брак відображається в обліку?
8. В яких випадках проводиться переоцінка запасів?
9. Що таке чиста вартість реалізації запасів?
10. Як в обліку відображається переоцінка запасів?

1.8. Облік витрат виробництва й випуску готової продукції
(Кількість годин для вивчення – 58: лекції – 10, практичні заняття – 10,
індивідуальна робота – 4, самостійна робота - 34)

Нормативні документи:

Методичні рекомендації з планування, обліку й калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства: Наказ Держкомітету з будівництва, архітектури і житлової політики України від 06.03.02р. №47.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99р. №318 зі змінами, внесеними наказом Мінфіну №131 від 14.06.2000р., №304 від 30.11.2000р., №989 від 25.11.2002р.

Терміни і визначення

Елемент витрат — сукупність економічно однорідних витрат.

Непрямі витрати — витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо на конкретний об'єкт економічно доцільним шляхом.

Об'єкт витрат — продукція, роботи або послуги, вид діяльності підприємства, що вимагає визначення пов'язаних з їх виробництвом чи виконанням витрат.

Нормальна потужність — очікуваний середній обсяг діяльності, який може бути досягнутий в умовах звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Тести і завдання

1. На якому рахунку накопичуються витрати, здійснювані при виробництві продукції?

- а) 23 «Виробництво»;
- б) 26 «Готова продукція»;
- в) 901 «Собівартість реалізованої готової продукції».

2. Прямі витрати — це:

- а) сукупність економічно однорідних витрат;
- б) витрати, що можуть бути віднесені безпосередньо до продукції, що виробляється;
- в) витрати, що можуть бути економічно доцільним шляхом віднесені на продукцію, що виробляється.

3. Витрати на охорону праці, техніку безпеки й охорону навколишнього середовища на виробничому підприємстві включаються до складу:

- а) адміністративних витрат;

- б) загальновиробничих витрат;
- в) інших операційних витрат.

4. Фактична виробнича собівартість випущеної готової продукції відбивається в бухобліку записом:

- а) Дт 91 Кт23;
- б) Дт 90 Кт 26;
- в) Дт26Кт23.

5. Прямі матеріальні витрати й прямі витрати на оплату праці включаються:

- а) до складу загальновиробничих витрат;
- б) до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- в) до складу інших операційних витрат.

6. Якщо виробничі матеріали й сировина використовуються безпосередньо для виготовлення продукції, то їхня вартість включається до складу:

- а) прямих матеріальних витрат;
- б) загальновиробничих витрат;
- в) інших прямих витрат.

7. При виробництві готової продукції прямі матеріальні витрати склали 5000,00 грн., прямі витрати на оплату праці і пов'язані з нею відрахування — 3000,00 грн., інші операційні витрати — 1000,00 грн., змінні і розподілені постійні загальновиробничі витрати — 2000,00 грн., адміністративні витрати — 3000,00 грн. Виробнича собівартість такої продукції складе:

- а) 10000 грн.; б) 11000грн.; в) 14000грн.

8. Амортизація вартості виробничого устаткування відноситься:

- а) до інших прямих витрат;
- б) до загальновиробничих витрат;
- в) до інших операційних витрат.

9. Нестачі й втрати від псування матеріальних цінностей у цехах включаються до складу:

- а) прямих матеріальних витрат;
- б) загальновиробничих витрат;
- в) інших прямих витрат.

10. Амортизація вартості комп'ютерної програми, що використовується для керування програмувальними верстатами, відноситься:

- а) до загальновиробничих витрат;
- б) до інших прямих витрат;
- в) до інших операційних витрат.

Приклад виконання завдання

Дані для виконання:

Підприємство в процесі виробництва продукції понесло такі витрати:

- матеріали — 15 тис. грн.;
- заробітна плата працівників, зайнятих процесом виробництва — 16 тис. грн.;
- внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування — 37,8% від заробітної плати;
- загальновиробничі витрати — 18,2 тис. грн.; у тому числі :
  - змінні витрати — 16 тис. грн.;
  - постійні витрати — 2,2 тис. грн.

За обліковою політикою підприємства для розподілу загальновиробничих витрат використовують заробітну плату працівників процесу виробництва, яка при нормальній потужності становить 15 тис. грн. Загальновиробничі витрати при нормальній потужності складають 17,7 тис. грн., у т.ч.: змінні – 15,6 тис. грн., постійні – 2,1 тис. грн.

Виготовлена продукція оприбуткована на склад, незавершеного виробництва немає.

Необхідно розподілити загальновиробничі витрати, визначити собівартість виготовленої продукції й відбити ці операції в обліку.

За П(С)БО № 16 «Витрати» ст. 11 до виробничої собівартості включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат з використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) при нормальній потужності. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати включаються до складу собівартості реалізації у періоді їх виникнення (ст. 16).

Розподіл загальновиробничих постійних витрат:

$$2\ 100 / 15\ 000 * 16\ 000 = 2\ 240 \text{ грн.}$$

Загальновиробничі постійні витрати періоду становлять 2 200 грн., тобто ця сума менша за розподілену, а значить вся списується на витрати.

Таблиця 23 – Журнал господарських операцій

Господарська операція	Д-т	К-т	Сума
Витрачено матеріалів	23	201	15 000
Нарахована заробітна плата	23	661	16 000
Нараховано внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування 16 000 * 0,378	23	65	6 048
Списано змінні загальнопромислові витрати на виробництво	23	91	16 000
Списано постійні загальнопромислові витрати на виробництво	23	91	2 200
Оприбуткована готова продукція на склад	26	23	55 248

Завдання 1.8.1

Дані для виконання:

Протягом звітного періоду підприємство понесло наступні витрати:

- оплата праці апарату управління-78 тис. грн.;
- представницькі витрати – 6 тис. грн.;
- заробітна плата робітників основного виробництва - 62 тис. грн.;
- витрати на рекламу та дослідження ринку - 3,6 тис. грн.;
- витрати на проведення річних зборів акціонерів - 1,2 тис. грн.;
- нестачі незавершеного виробництва - 2,5 тис. грн.;
- собівартість реалізованих фінансових інвестицій - 14 тис. грн.;
- витрати на проценти по кредитах банку-6,5 тис. грн.;
- комісійні винагороди продавцям-7,4 тис. грн.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 1.8.2

Дані для виконання:

Підприємству надані транспортні послуги з перевезення готової продукції. Послуги виконані. За підписаним актом сума отриманих транспортних послуг становить 360 грн. (з ПДВ).

На банківський рахунок АТП перерахована оплата.

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції з отримання транспортних послуг з перевезення готової продукції.

Завдання 1.8.3

Дані для виконання:

На склад готової продукції за виробничою собівартістю надійшла готова продукція в кількості 36 тис. шт.

Калькуляція витрат на виробництво одиниці готової продукції наведена в таблиці:

Таблиця 24

Матеріальні витрати	25
Витрати на оплату праці	11
Амортизація	5,5
Соц. заходи	5,5
Інші операційні витрати	8
Разом:	55
АГВ	15%
Витрати на збут	17%

Необхідно відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції з формування виробничої собівартості продукції.

Завдання 1.8.4

Дані для виконання:

Витрати підприємства на підготовку та освоєння нового виду продукції складають 42577 грн. 60коп. Протягом 24 місяців планується випуск нового виробу в кількості 3560 шт., у тому числі по етапах:

Таблиця 25

1 етап: 2 місяці по 50 шт.	Разом 100шт.
2 етап: 4 місяці по 100 шт.	Разом 400шт.
3 етап :6 місяців по 150 шт.	Разом 900шт.
4 етап :12 місяців по 180 шт.	Разом 2160шт.
Разом	3560 шт.

Необхідно визначити суму витрат на підготовку та освоєння нового виду продукції, яка щомісячно повинна бути включена до складу витрат на виробництво нового виду продукції, відобразити операції в обліку.

Завдання 1.8.5

Дані для виконання:

На підприємстві в звітному місяці для виробництва 20 одиниць готової продукції прямі витрати на сировину склали 2 тис. грн. Амортизація основних засобів, яку можна безпосередньо віднести до певного виду готової продукції, становила 115 грн. Заробітна плата робітників, безпосередньо зайнятих виробництвом, склала 1800 грн., нарахування на неї — 657 грн. Для

виробництва готової продукції використані куповані напівфабрикати на суму 200 грн. Змінні загально-виробничі витрати склали 340грн., розподілені постійні — 130грн. Незавершеного виробництва на початок місяця підприємство не мало, на кінець місяця згідно з інвентаризацією воно склало 2 одиниці. Підприємством встановлено, що вартість незавершеного виробництва становить 75% прямих витрат на оплату праці з нарахуваннями на неї.

Необхідно відобразити операції з обліку виробничої собівартості продукції, визначити фактичну собівартість виробленої готової продукції та відобразити її в обліку.

Завдання 1.8.6

Дані для виконання:

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковою ціною на початок місяця склала 100грн. Вартість залишку продукції на початок місяця за обліковими цінами — 400 грн., за фактичною собівартістю - 500. У звітному місяці на склад надійшла готова продукція за обліковою ціною на суму 2 тис. грн., фактична виробнича собівартість її склала 2,8 тис. грн., сума відхилень за місяць — 800 грн. Відвантажено готової продукції у звітному місяці за обліковою ціною на суму 1900 грн.

Необхідно визначити оцінку відвантаженої готової продукції за фактичною собівартістю, залишка готової продукції на кінець місяця за обліковою ціною та за фактичною собівартістю, відобразити в бухгалтерському обліку господарські операції з визначення вартості відвантаженої продукції.

Завдання 1.8.7

Дані для виконання:

Сума відхилень фактичної виробничої собівартості готової продукції від її вартості за обліковою ціною на початок місяця склала 80 грн. Вартість залишку продукції на початок місяця за обліковими цінами — 1300 грн., за фактичною собівартістю - 1220. У звітному місяці на склад надійшла готова продукція за обліковою ціною на суму 20,9 тис. грн., фактична виробнича собівартість її склала 19,8 тис. грн., сума відхилень за місяць — 1100 грн. Відвантажено готової продукції у звітному місяці за обліковою ціною 18000 грн.

Необхідно визначити оцінку відвантаженої готової продукції за фактичною собівартістю, залишка готової продукції на кінець місяця за обліковою ціною і за фактичною собівартістю, відобразити в бухгалтерському обліку господарські операції з визначення вартості відвантаженої продукції.

Завдання 1.8.8

Дані для виконання:

Підприємство в процесі виробництва продукції понесло такі витрати:

- матеріали — 40 тис. грн.;
- заробітна плата працівників, зайнятих процесом виробництва — 56 тис. грн.;
- внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування — 20,4 тис. грн.;
- загальновиробничі витрати — 38,4 тис. грн.; у тому числі :
  - змінні витрати — 26,4 тис. грн.;
  - постійні витрати — 12 тис. грн.

За звітний період було виготовлено 5200 одиниць продукції, нормальна потужність — 6000 одиниць. Виготовлена продукція оприбуткована на склад, незавершеного виробництва немає.

Загальновиробничі витрати при нормальній потужності становлять 41 тис. грн., у тому числі: змінні – 28,5 тис. грн., постійні – 12,5 тис. грн.

Необхідно розподілити загальновиробничі витрати, визначити собівартість виготовленої продукції й відобразити ці операції в обліку.

Завдання 1.8.9

Дані для виконання:

На початок місяця розмір незавершеного виробництва становив 34,7 тис. грн.

Підприємство в процесі виробництва продукції протягом місяця понесло такі витрати:

- матеріали — 30 тис. грн.;
- заробітна плата працівників, зайнятих процесом виробництва — 22 тис. грн.;
- внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування — 8,2 тис. грн.;
- загальновиробничі витрати — 26,2 тис. грн.; у тому числі :
  - змінні витрати — 16,1 тис. грн.;
  - постійні витрати — 10,1 тис. грн.

За звітний період було виготовлено 3400 одиниць продукції, нормальна потужність — 3000 одиниць. Виготовлена впродовж місяця продукція оприбуткована на склад за фактичною собівартістю, сума незавершеного виробництва на кінець місяця становить 22,7 тис. грн.

Загальновиробничі витрати при нормальній потужності становлять 24 тис. грн., у тому числі: змінні – 14 тис. грн., постійні – 10 тис. грн.

Необхідно розподілити загальновиробничі витрати, визначити собівартість виготовленої продукції і відобразити ці операції в обліку.

Завдання 1.8.10

Дані для виконання:

Підприємство в процесі виробництва продукції понесло такі витрати:

- матеріали — 32 тис. грн.;
- заробітна плата працівників, зайнятих процесом виробництва — 45 тис. грн.;
- внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування — 16,702 тис. грн.;
- загальновиробничі витрати — 28,2 тис. грн.; у тому числі :
  - змінні витрати — 16,2 тис. грн.;
  - постійні витрати — 12 тис. грн.

За обліковою політикою підприємства для розподілу загальновиробничих витрат використовують заробітну плату працівників процесу виробництва, яка при нормальній потужності становить 57 тис. грн. Загальновиробничі витрати при нормальній потужності складають 31,7 тис. грн., у тому числі: змінні – 19,9 тис. грн., постійні – 11,8 тис. грн.

Виготовлена продукція оприбуткована на склад, незавершеного виробництва немає.

Необхідно розподілити загальновиробничі витрати, визначити собівартість виготовленої продукції й відобразити ці операції в обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1.8.11

Дані для виконання:

Підприємство в процесі виробництва продукції понесло такі витрати:

- матеріали — 24 тис. грн.;
- заробітна плата працівників, зайнятих процесом виробництва — 31 тис. грн.;
- внески до Пенсійного фонду і фондів соціального страхування — 37,2 % від заробітної плати;
- загальновиробничі витрати — 19,2 тис. грн.; у тому числі :
  - змінні витрати — 15 тис. грн.;
  - постійні витрати — 4,2 тис. грн.

За обліковою політикою підприємства для розподілу загальновиробничих витрат використовується заробітна плата працівників процесу виробництва, яка при нормальній потужності становить 30 тис. грн. Загальновиробничі витрати при нормальній потужності становлять 18,0 тис. грн., у тому числі: змінні – 14,6 тис. грн., постійні – 3,4 тис. грн.

Виготовлена продукція оприбуткована на склад, незавершеного виробництва немає.

Необхідно розподілити загальновиробничі витрати, визначити собівартість виготовленої продукції і відбити ці операції в обліку.

Завдання 1.8.12

Дані для виконання:

Підприємство відвантажило продукцію в кількості 1500 шт.

Калькуляція витрат на виробництво одиниці продукції наведена в таблиці:

Таблиця 26

Матеріальні витрати	15,5
Витрати на оплату праці	15
Амортизація	10
Соц. заходи	5,5
Інші операційні витрати	17,5
Разом:	63,5

Необхідно відобразити собівартість реалізованої продукції в обліку.

Завдання 1.8.13

Дані для виконання:

Підприємство прийняло рішення реалізувати верстат за 18 тис. грн. за гроші. Залишкова вартість верстата – 11700грн. Накопичений знос – 5600грн.

Необхідно відобразити операції реалізації верстата в бухгалтерському обліку.

Завдання 1.8.14

За звітний місяць витрати підприємства по основному виробництву склали (тис. грн.):

Таблиця 27

1. Витрачені матеріали	200
2. Нарахована заробітна плата	500
3. Нарахування на заробітну плату	?
4. Нарахована орендна плата	630
5. Нарахована амортизація основних засобів	90
6. Загальновиробничі витрати	150
7. Разом	?

Незавершене виробництво становило (тис. грн.):

Таблиця 28

Стаття	На початок місяця	На кінець місяця
1. Витрачені матеріали	40	50
2. Нарахована заробітна плата	90	130
3. Нарахування на заробітну плату	?	?
4. Нарахована орендна плата	-	120
5. Нарахована амортизація основних засобів	15	35
6. Загальновиробничі витрати	27	34
7. Разом	?	?

Необхідно визначити собівартість оприбуткованої готової продукції, відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.8.15

На представницькі цілі з метою реклами власних послуг підприємство понесло наступні витрати: готельне обслуговування запрошених – 9 тис. грн. (з ПДВ), транспортне обслуговування сторонньою організацією – 1,2 тис. грн. (з ПДВ), харчування запрошених у ресторані – 6 тис. грн. (з ПДВ), офіційний прийом у конференцзалі – 2,4 тис. грн. (з ПДВ), екскурсійне обслуговування власними силами – 0,5 тис. грн.

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 1.8.16

Дані для виконання:

На балансі підприємства знаходиться автомобіль, який використовується для адміністративних потреб. У зв'язку з поломкою двигуна на підставі складеного договору із станцією технічного обслуговування проведений ремонт цього автомобіля. Підписаний акт про виконання робіт. Вартість послуг з ПДВ встановлена в сумі 1280 грн.

Необхідно відобразити господарські операції з ремонту автомобіля на рахунках бухгалтерського обліку.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які види господарської діяльності може здійснювати підприємство?
2. Як класифікують в бухгалтерському обліку витрати підприємства?
3. З яких витрат складається виробнича собівартість виробництва, на яких рахунках вони обліковуються?
4. Як обліковують прямі витрати?
5. Як обліковують загальновиробничі витрати?
6. Як обліковують адміністративні витрати?
7. Як обліковують витрати на збут?
8. Як відображають в обліку брак у виробництві?
9. З чого складаються оцінка і облік незавершеного виробництва?
10. Як організується облік витрат на виробництві?

1.9. Виконання контрольної роботи

Виконання контрольної роботи з дисципліни «Фінансовий облік-1» студентами заочної форми навчання передбачено навчальним планом.

Контрольна робота потребує від студентів вирішення ситуаційних задач з кожної теми курсу. Вирішення задач проводиться з виконанням розрахунків, обов'язковим наведенням пояснень, посиланням на нормативні джерела, а завершається відображенням господарських операцій в обліку шляхом складання журналу господарських операцій.

Приклад оформлення розв'язання задач наведено перед кожною темою і виділено жирним шрифтом.

Номери завдань, які потрібно вирішити студенту, визначають за останньою цифрою залікової книжки. У таблиці 29 наведено перелік завдань залежно від варіанта виконання контрольної роботи.

Таблиця 29 – Перелік завдань

Остання цифра залікової книжки	Номери завдань						
	1.2.1	1.3.5	1.4.1	1.5.1	1.6.1	1.7.1	1.8.1
0	1.2.1	1.3.5	1.4.1	1.5.1	1.6.1	1.7.1	1.8.1
1	1.2.2	1.3.6	1.4.2	1.5.2	1.6.2	1.7.2	1.8.2
2	1.2.3	1.3.7	1.4.3	1.5.3	1.6.3	1.7.3	1.8.3
3	1.2.4	1.3.8	1.4.4	1.5.4	1.6.4	1.7.4	1.8.4
4	1.2.5	1.3.9	1.4.5	1.5.5	1.6.5	1.7.5	1.8.5
5	1.2.6	1.3.10	1.4.6	1.5.6	1.6.6	1.7.6	1.8.6
6	1.2.6	1.3.1	1.4.7	1.5.7	1.6.7	1.7.7	1.8.7
7	1.2.1	1.3.2	1.4.8	1.5.8	1.6.8	1.7.8	1.8.8
8	1.2.2	1.3.3	1.4.9	1.5.9	1.6.9	1.7.9	1.8.9
9	1.2.3	1.3.4	1.4.10	1.5.10	1.6.10	1.7.10	1.8.10

Контрольна робота може бути оформлена в зошиті, на аркушах формату А4 (210 x 297 мм). Роботу виконують рукописним, машинописним або машинним (за допомогою комп'ютерної техніки) способом на одному боці аркуша білого паперу.

Машинним способом роботи виконують згідно з вимогами Державного стандарту і стандарту на виконання документів з використанням друкувальних і графічних пристроїв виведення ЕОМ. При виконанні роботи машинописним способом друкування здійснюють через півтора інтервали; а машинним - з розрахунку не більше 30 рядків на сторінці за умови рівномірного її заповнення та висоти літер і цифр не менше 1,8 мм.

Текст роботи слід друкувати, додержуючись таких розмірів берегів: верхній –20 , лівий – 30 , нижній - 25 , правий - 15 мм.

Окремі слова, формули, знаки, які вписують у надрукований текст, мають бути чорного кольору; щільність вписаного тексту має максимально наближатись до щільності основного зображення.

Скорочення слів і словосполучень у роботі допускається відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Контрольна робота повинна починатися з титульного аркуша, який оформляють за стандартними вимогами.

У кінці роботи наводять список літератури, що використовувалась при виконанні контрольної роботи, та інші джерела інформації в послідовності, яка відповідає бібліографічним стандартам. Ця послідовність передбачає наведення спочатку законодавчих актів, прийнятих Верховною Радою України, потім – Указів Президента України, далі – постанов уряду України і нормативних документів бухгалтерського обліку, аудиту, фінансового контролю, звітності та ін. (положень, інструкцій, методик), затверджених органами виконавчої влади, державного і господарського управління, місцевого самоврядування, у хронологічній послідовності.

Підручники, посібники, монографії, журнальні статті подають у списку в алфавітному порядку за прізвищами авторів (спочатку – вітчизняні, потім – зарубіжні).

Робота має бути подана на кафедру для реєстрації і передачі викладачу для перевірки не пізніше одного тижня до початку сесії. Зарахована робота є структурною одиницею залікового кредиту, що зазначено у засобах контролю оцінювання знань з дисципліни. Незарахована робота реєструється і повертається студенту для виправлення помилок і доопрацювання, після чого має бути знову здана на кафедру для перевірки.

РОЗДІЛ 2 ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК — 2

2.1. Облік формування і змін у власному капіталі. Облік резервного капіталу, вилученого капіталу й нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

(Кількість годин для вивчення – 32: лекції – 6, практичні заняття – 6, індивідуальна робота – 2, самостійна робота - 18)

Нормативні документи:

Закон України «Про підприємства в Україні» від 27.03.91р. №887-ХІІ зі змінами і доповненнями (далі — Закон про підприємства).

Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.91р. №1576-ХІІ зі змінами і доповненнями (далі — Закон про господарські товариства).

Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» у редакції від 22.05.97р. №283/97-ВР зі змінами і доповненнями (далі — Закон про податок на прибуток).

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 31.03.99 №87.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» від 31.03.99 №87.

Наказ «Про внесення змін у деякі накази Міністерства фінансів України з питань бухгалтерського обліку»: Мінфін України, 09.12.2002 №1012.

Наказ «Про внесення змін у наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999р. №291» від 12.12.2003р. № 671.

Наказ «Про внесення змін у деякі положення (стандарти) бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні»: Мінфін України, від 23.05.2003 №363.

Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців» від 15 травня 2003р. №755-IV.

Терміни і визначення

Вкладений капітал — капітал, сформований за рахунок внесків власників підприємства, а також унаслідок конвертування боргових зобов'язань підприємства в акції або частки (паї).

Накопичений капітал — капітал, сформований внаслідок господарської діяльності підприємства.

Неоплачений капітал — сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного фонду.

Зареєстрований капітал — юридично оформлена, офіційно оголошена і належним чином зареєстрована частина внесків власників до капіталу підприємства.

Додатково вкладений капітал — сума внесків засновників понад зареєстровану частину, які пов'язані з придбанням корпоративних прав.

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) — частина чистого прибутку, що не була розподілена між власниками.

Резервний капітал — сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Тести і завдання

1. Власний капітал — це:

а) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань;

б) сума власних коштів підприємства, що є результатом його діяльності чи отримана від власників або учасників підприємства у вигляді внесків, придбаних акцій, паїв тощо;

в) усе перелічене.

2. Залежно від джерел власного капіталу його можна поділити на:

а) вкладений і накопичений;

б) зареєстрований та інший додатковий капітал;

в) додатково вкладений і резервний капітал;

г) зареєстрований капітал і нерозподілений прибуток (непокритий збиток).

3. До складу додаткового капіталу не входить:

а) емісійний дохід;

б) інші внески засновників понад зареєстрований статутний фонд;

в) капітал від дооцінки необоротних активів;

4. Інший додатковий капітал складається з:

а) капіталу від дооцінки необоротних активів та дарчого капіталу;

б) резервного капіталу;

в) нерозподіленого прибутку (непокритий збиток);

г) емісійного доходу.

5. Елементами власного капіталу не є :

а) статутний та резервний капітал;

б) додатково вкладений капітал та інший вкладений капітал;

в) неоплачений та вилучений капітал;

г) цільове фінансування та цільові надходження.

6. Статутний капітал — це:

а) кількість випущених акцій, помножена на номінал однієї акції;

б) різниця між ринковою вартістю облігації та номінальною вартістю акцій;

в) кількість акцій другої емісії;

г) сума грошових коштів, сплачених акціонерам за викуп акцій плюс вартість послуг фінансового посередника.

7. Який з рахунків має дебетове сальдо:

а) 42 та 43;

б) 441 та 424;

в) 425 та 422;

г) 45 та 46.

8. Переоцінка основних засобів відображається в обліку записами:

- а) Д-т 10 К-т 423;
- б) Д-т 22 К-т 681;
- в) Д-т 14 К-т 423;
- г) Д-т 15 К-т 631.

9. Підприємство «А» є засновником підприємства «Б». Чи може підприємство «А» здійснити внесок у статутний фонд підприємства «Б» векселем (простим або переказним)?

а) Так, але тільки якщо вексель переказний і за умови, що це передбачено установчими документами.

б) Так, але тільки якщо вексель простий і за умови, що це передбачено установчими документами.

в) Так, незалежно від того, який це вексель — переказний або простий.

г) Так, незалежно від того, який це вексель — переказний або простий, за умови, що це передбачено установчими документами.

д) Ні, не може.

Завдання 2.1.1

Дані для виконання:

До статутного капіталу створеної фірми зроблено внесок у вигляді:

- запасів справедливою вартістю 2,5 тис. грн;
- основних засобів справедливою вартістю 35 тис. грн.;
- безготівкових грошових коштів у розмірі 4 тис. грн.

Необхідно: відобразити наведені операції в бухгалтерському обліку фірми.

Завдання 2.1.2

Дані для виконання:

До статутного капіталу засновником — юридичною особою — зроблений внесок у вигляді активів за справедливою вартістю з ПДВ: сировини — 5 тис. грн., основних засобів — 45 тис. грн. Справедлива вартість довгострокових фінансових інвестицій становить 5,5 тис. грн.

Необхідно: відобразити на рахунках бухгалтерського обліку господарські операції з формування статутного капіталу. Вказати на первинні документи, що їх супроводжують.

Завдання 2.1.3

Дані для виконання:

Загальними зборами учасників ТОВ 20 жовтня 2006 р. прийнято рішення про виплату дивідендів за результатами роботи за 9 місяців. Сума чистого

прибутку на 30 вересня 2004р. склала 131,6 тис. грн. Дивіденди оголошені резидентом у розмірі 47%.

Необхідно: відобразити наведені господарські операції в бухгалтерському обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.1.4

Дані для виконання:

При вибутті фізичної особи – учасника ТОВ «Марс» – належна йому частка статутного капіталу в сумі 2,6 тис. грн. виплачується у вигляді основних засобів, раніше внесених ним до статутного капіталу підприємства. Знос цих основних засобів склав 300 грн., залишкова вартість становить 2300 грн. Крім того, вибулому учаснику належить частка нерозподіленого прибутку і майна, придбаного за час діяльності ТОВ (у частці, пропорційній частці у статутному капіталі) . Розмір цієї частки становить 1,2 тис. грн. Частка видається готовою продукцією на суму 1200 грн. (з ПДВ).

Необхідно: відобразити наведені господарські операції в бухгалтерському обліку.

Завдання №2.1.5

Дані для виконання:

На загальних зборах акціонерів відкритого акціонерного товариства, які відбулися у березні 2006 р., прийнято рішення сплатити дивіденди за 2005 рік в сумі 200 тис. грн. несплаченими акціями підприємства.

Необхідно: відобразити в обліку операції зі сплати дивідендів.

Завдання №2.1.6

Дані для виконання:

Відкритим акціонерним товариством здійснена підписка на додатковий випуск 1 млн. акцій. Номінальна вартість 1 акції – 1 грн. У договорі із засновниками (передплатниками) визначена вартість розміщення акцій вища за номінальну: 1,5 грн. На розрахунковий рахунок отримані внески від акціонерів на суму 150 тис. грн. за 100 тис. акцій та за 900 тис. акцій отримано 30% їх вартості.

Необхідно: відобразити в обліку операції підписки на додатковий випуск акцій.

Завдання №2.1.7

Акціонерне товариство за посередництвом торговця цінними паперами викупило в акціонерів власні акції : 1500 за ціною 24 грн. за одну акцію, 900 – за ціною 18 грн. за одну акцію, 600 – за номінальною вартістю. Номінальна вартість однієї акції – 20 грн. Торговцю цінними паперами за посередництво сплачено 180 грн.

Необхідно: відобразити в обліку операції з викупу акцій.

Завдання №2.1.8

Підприємство викупило 1500 власних акцій за загальну суму 36 тис. грн. Номінальна вартість однієї акції – 20 грн. Анульовано 600 акцій, продано 400 акцій - за номіналом, 500 акцій – по 18 грн.

Необхідно: відобразити в обліку операції з викупу акцій.

Завдання №2.1.9

З ТОВ виходить учасник, частка якого в статутному капіталі становить 10%. Розмір зареєстрованого і сплаченого капіталу підприємства – 200 тис. грн. Нерозподілений прибуток – 50 тис. грн. Частку учасника, що виходить з ТОВ, викупує інший учасник безготівковими грошовими коштами.

Необхідно: відобразити в обліку операції з вибуття учасника.

Завдання №2.1.10

При заснуванні ВАТ здійснено випуск 30 привілейованих 10% акцій номіналом по 1 тис. грн. та 1 тис. простих акцій номіналом по 1 тис. грн. Реалізовано всі привілейовані акції за номінальною вартістю та 700 простих акцій по 1050 грн. за одну.

Нерозподілений прибуток ВАТ за звітний рік становив 70 тис. грн., за рахунок якого прийняте рішення про нарахування дивідендів у розмірі 45 тис. грн.

Необхідно: відобразити в обліку операції з реалізації акцій та нарахування дивідендів.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Як на підприємстві формується власний капітал?
2. Як обліковується неоплачений капітал?
3. Як в обліку відображається викуп акцій власної емісії?
4. Який порядок створення і використання резервного капіталу?
5. Як в обліку відображаються операції з випуску і розміщення акцій?
6. Як в обліку відображається вилучений капітал підприємства?
7. Як обліковується додатковий капітал підприємства?
8. Які операції відображаються у кореспонденції з рахунком «Інший додатковий капітал»?
9. Як в обліку відображається безоплатна передача активів?
10. Що включається до складу майбутніх витрат і платежів?
11. Який порядок утворення і використання резерву на оплату відпусток працівниками підприємства?
12. Яке призначення цільового фінансування і цільових надходжень?
13. Який порядок створення цільового фінансування і цільових надходжень?

2.2. Облік зобов'язань по довгострокових позиках і векселях **(Кількість годин для вивчення – 21: лекції – 4, практичні заняття – 4,** **індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 12)**

Нормативні документи:

Положення Національного банку України «Про кредитування», затверджене постановою Правління Національного банку України від 28.09.95р. №246. (з урахуванням змін 29.04.1996р. № 361).

П(с)БО №11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2000 №304.

Терміни і визначення

Сума погашення — це недисконтована сума коштів чи еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства.

Теперішня вартість — дисконтована сума майбутніх платежів, що, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання у процесі звичайної діяльності підприємства.

Сума погашення — неіндексована сума грошових коштів або їх еквівалентів, що, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язань у процесі звичайної діяльності підприємства.

Забезпечення — це зобов'язання з невизначеними сумою чи часом погашення на дату балансу.

Непередбачене зобов'язання – це:

1) зобов'язання, що може виникнути в результаті минулих подій і існування якого буде підтверджено тільки тоді, коли відбудеться чи не відбудеться одне або більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

2) теперішнє зобов'язання, що виникає в результаті минулих подій, але не визнане, оскільки малоімовірно, що для регулювання зобов'язання потрібно буде використовувати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, чи оскільки суму зобов'язань не можна вірогідно визначити.

Тести і завдання

1. Протягом якого терміну виконуючий банк повинен повідомити бенефіціара про відкриття на його ім'я акредитива?

а) протягом 10-ти днів від дня одержання повідомлення від банку-емітента про відкриття акредитива.

б) протягом 10-ти днів від дня підписання договору про відкриття акредитива.

в) протягом 2-х днів від дня одержання підтверджуючих документів про відвантаження товару.

г) протягом 3-х днів від дня одержання повідомлення від банку-емітента про відкриття акредитива.

2. До довгострокових зобов'язань не відносяться:

- а) довгострокові кредити банку;
- б) відстрочені податкові зобов'язання;
- в) доходи майбутніх періодів;
- г) інші довгострокові фінансові зобов'язання.

3. Чи можна векселем (простим або переказним) зробити попередню оплату за товар?

- а) ні, не можна;
- б) можна, але за умови, що це передбачено договором закупівлі-продажу;
- в) можна, але за умови, що сума у векселі зазначена в інвалюті;
- г) можна, але тільки якщо вексель буде переказним;
- д) можна, але тільки якщо вексель буде простим.

4. Чи можна погасити вексель готівкою?

- а) так, але тільки якщо вексель переказний;
- б) так, незалежно від того, який це вексель (простий або переказний), за умови, що це передбачено відповідним договором;
- в) так, але тільки якщо вексель простий;
- г) ні, оплата векселів здійснюється тільки в безготівковій формі;
- д) у перерахованих вище відповідях правильної відповіді немає.

5. Підприємство «А» є засновником підприємства «Б». Чи може підприємство «А» здійснити внесок у статутний фонд підприємства «Б» векселем (простим або переказним)?

- а) так, але тільки якщо вексель переказний і за умови, що це передбачено установчими документами;
- б) так, але тільки якщо вексель простий і за умови, що це передбачено установчими документами;
- в) так, незалежно від того, який це вексель — переказний або простий;
- г) так, незалежно від того, який це вексель — переказний або простий, за умови, що це передбачено установчими документами;
- д) ні, не може.

6. Чи повинне підприємство, яке видає векселі (векседавець), вести їхній реєстр у спеціальному журналі?

- а) так, зобов'язано вести реєстр у журналі виданих векселів у порядку, затвердженому Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку;
- б) підприємство повинне вести окремий реєстр у журналі довільної форми;
- в) підприємство повинне вести окремий реєстр у журналі довільної форми, але тільки по виданих переказних векселях;
- г) підприємство повинне вести загальний журнал реєстрації всіх платіжних документів, у тому числі векселів. Форма і порядок ведення журналу визначаються в наказі про облікову політику підприємства.

7. Чи має право векселедержатель вносити зміни в текст простого векселя?

- а) Так, може за власною ініціативою, але тільки в реквізити, що стосуються термінів оплати векселя.

б) Так, може за власною ініціативою, але тільки в реквізити, що стосуються місця платежу за векселем.

в) Ні, не може, оскільки зміни у вексель може внести тільки векселедавець.

г) Так, може, але за умови наявності письмового дозволу векселедавця.

д) Так, може, але за умови, що це передбачено умовами договору, відповідно до якого векселедержач одержав простий вексель.

8. Підставою для відображення операції з одержання векселя у бухгалтерському обліку є:

а) акцепт векселя;

б) надходження векселя на підприємство;

в) отримання в банку вексельного бланку;

г) передача векселя третій особі.

9. Вилучити з переліку неможливу операцію з простим векселем:

а) передача в заставу вже отриманих кредитів;

б) пред'явлення покупцеві;

в) передача індосаменту.

Завдання 2.2.1

Дані для виконання:

Підприємство передало постачальнику за отриману від нього продукцію на суму 40 тис. грн. вексель на суму 50 тис. грн., який воно повинно погасити через 16 місяців.

Необхідно відобразити виданий вексель в обліку.

Завдання 2.2.2

Дані для виконання:

Підприємством виданий вексель на 500 тис.грн., який буде погашено через 5 років при рівні ринкової ставки з подібних запозичень 20% на рік із щорічним нарахуванням.

Необхідно розрахувати теперішню вартість векселя, відобразити операції в обліку.

Завдання 2.2.3

Дані для виконання:

Підприємство „Авіс” придбало в підприємства „БТВ” обладнання за договором товарного кредиту на суму 120 тис. грн. Підприємство „Авіс” передало постачальнику відсотковий вексель терміном на 15 місяців. Номінальна вартість векселя 120 тис. грн., ставка відсотка 20% на рік із щоквартальним нарахуванням. Після закінчення зазначеного у векселі терміну вексель пред'явлений до оплати й оплачений векселедавцем.

Необхідно відобразити операції в обліку, зробити необхідні розрахунки.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.2.4

Дані для виконання:

02.01.2008 р. підприємство “А” придбало в підприємства “Б” товари на загальну суму 24 тис. грн. 01.02.2008 р. підприємство “Б” погодилося прийняти від підприємства “А” вексель на суму 24 тис. грн. під 48% річних із щоквартальним нарахуванням та терміном погашення 31.05.2009 р.

Необхідно відобразити операції з обліку довгострокових зобов’язань.

Завдання 2.2.5

Дані для виконання:

Кредиторська заборгованість постачальнику, що виникла 01.10.2007 р. у сумі 24 тис. грн., була погашена 02.01.2008 р. дисконтним векселем номінальною вартістю 26,4 тис. грн., який, у свою чергу, був погашений 31.03.2009 р.

Необхідно: відобразити операції з обліку довгострокових зобов’язань.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які позики є довгостроковими, як вони обліковуються?
2. Які позики є короткостроковими, як вони обліковуються?
3. Як обліковують довгострокові векселі, видані постачальникам, підрядчикам та іншим кредиторам?
4. Як проводиться облік інших довгострокових зобов’язань?
5. Що може служити забезпеченням по договорах довгострокової позики?
6. Які документи потрібно оформляти для одержання довгострокової позики?
7. Що таке кредитна лінія?

2.3. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях та фінансовій оренді

(Кількість годин для вивчення – 21: лекції – 4, практичні заняття – 4, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 12)

Нормативні документи:

Закон України «Про оренду державного і комунального майна» від 10.04.1992 №2269-ХІІ.

Методика розрахунку і порядку використання плати за оренду державного майна, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4.10.1995 №786.

Порядок відображення в бухгалтерському обліку і звітності операцій, пов'язаних з приватизацією та орендою державних підприємств №121 від 19.06.1996.

Порядок викупу орендарем оборотних матеріальних засобів, затверджений Кабінетом Міністрів України 10.08.1995 №629.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції», затверджене наказом Мінфіну України від 26.04.2000р. №91.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.99 м. №291.

П(с)БО 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Мінфіну України від 31.11.2001 № 559.

Терміни і визначення

Оренда — угода, за якою орендатор одержує право користування необоротним активом за плату протягом узгодженого з орендодавцем строку.

Операційна оренда — оренда інша, ніж фінансова.

Фінансова оренда — оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом користування і володіння активом.

Негарантована ліквідаційна вартість — частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується тільки пов'язаною з ним стороною.

Орендна ставка відсотка — ставка відсотка, за якою теперішня вартість суми мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості дорівнює справедливій вартості об'єкта фінансової оренди на початок терміну оренди.

Тести і завдання

1. Оренда буває операційною і фінансовою:

- а) так, б) ні.

2. Нарахування амортизації на об'єкт операційної оренди здійснюється орендарем:

- а) так, б) ні.

3. Облік довгострокових зобов'язань по облігаціях ведуть на синтетичному рахунку 52:

- а) так, б) ні.

4. Зобов'язання визнаються, якщо:

- а) їх оцінка може бути достовірно визначена;
б) існує імовірність одержання економічних вигод, пов'язаних з їх використанням у майбутньому;
в) не мають оцінки.

4. Зобов'язання, на яке нараховуються відсотки і яке підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, слід розглядати як:

- а) довгострокове;
б) короткострокове;
в) середньострокове.

5. Мінімальні орендні платежі — це:

- а) платіж, що підлягає сплаті орендарем протягом строку оренди, збільшений на суму його гарантованої ліквідаційної вартості;
б) частина ліквідаційної вартості об'єкта оренди, отримання якої орендодавцем не забезпечується або гарантується лише пов'язаною з ним стороною;
в) частина орендної плати, яка не зафіксована конкретною сумою і розраховується із застосуванням показників інших, ніж строк оренди;
г) сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими й незалежними сторонами.

б. Мінімальні орендні платежі розраховують за формулою:

- а) орендні платежі або мінімальна сума орендних внесків + непередбачена орендна плата;
б) орендні платежі або мінімальна сума орендних внесків + непередбачена орендна плата + гарантована ліквідаційна вартість;
в) орендні платежі або мінімальна сума орендних внесків + непередбачена орендна плата + гарантована ліквідаційна вартість – супутні витрати орендодавця;
г) орендні платежі або мінімальна сума орендних внесків + непередбачена орендна плата – супутні витрати орендодавця.

7. Ануїтет — це :

- а) серія періодичних платежів, коли всі платежі різні за величиною;
б) всі інтервали між платежами різні;
в) складні проценти нараховуються одноразово протягом кожного інтервалу;
г) добуток суми мінімальних орендних платежів і значення теперішньої вартості однієї грошової одиниці.

8. *Затрати (власними силами) орендаря на поліпшення об'єкта фінансової оренди, що приводять до збільшення майбутніх економічних вигід відображають в обліку:*

- а) Д-т 15 К-т 63 та Д-т 10 К-т 15;
- б) Д-т 15 К-т 311 та Д-т 10 К-т 15;
- в) Д-т 15 К-т 13,20,66,65 та Д-т 10 К-т 15;
- г) Д-т 15 К-т 63 та Д-т 13,20,66,65 К-т 15.

Завдання 2.3.1

Дані для виконання:

Підприємство випустило облігації на загальну суму за номіналом 1 млн. грн. При цьому облігації було розміщено нижче номіналу (з дисконтом) на суму 960 тис. грн. Річна фіксована ставка 12%. Строк погашення 4 роки. Виплата відсотків у кінці року.

Необхідно визначити суму погашення, відобразити в обліку господарські операції.

Завдання 2.3.2

Дані для виконання:

Підприємство – орендар 02.01.2007р. отримало у фінансову оренду обладнання на 4 роки. По закінченні строку фінансової оренди право власності на обладнання переходить до орендаря. Справедлива вартість обладнання становить 70 тис. грн. Орендна ставка відсотка становить 20% річних. За умовами договору оренди мінімальні орендні платежі підприємство перераховує один раз за півроку.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку господарські операції, зробити необхідні розрахунки.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.3.3

Дані для виконання:

Підприємство «А» випустило 100 облігацій терміном на 2 роки. Номінальна вартість облігації – 300 грн., оголошений відсоток — 24% річних. Відсотки нараховуються щоквартально, виходячи з відсоткової ставки 6%.

- 1. Облігації продані за ціною 30 тис. грн.
- 2. Облігації продані за ціною 25 тис. грн.
- 3. Облігації продані за ціною 38 тис. грн.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку господарські операції.

Завдання 2.3.4

Дані для виконання:

Підприємство – орендар 02.01.2007р. отримало у фінансову оренду обладнання на 3 роки. По закінченні строку фінансової оренди право

власності на обладнання переходить до орендаря. Справедлива вартість обладнання становить 100 тис. грн. Орендна ставка відсотка складає 30% річних. За умовами договору оренди мінімальні орендні платежі підприємство перераховує один раз за півроку.

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку господарські операції, зробити необхідні розрахунки.

Завдання 2.3.5

Дані для виконання:

Згідно з договором орендодавець передає в оренду власний комп'ютер, що раніше був в експлуатації, з правом викупу із відстроченням платежу.

Первісна вартість комп'ютера — 3668 грн.

На момент здачі в оренду його знос склав 1200 грн.

Залишкова вартість комп'ютера — 2468 грн.

Справедлива вартість комп'ютера, за якою він продається орендареві — 3 тис. грн. (без ПДВ).

Комп'ютер здається в оренду на один рік. Орендні платежі здійснюються на початок кожного півріччя. Орендна ставка відсотка — 4% на рік. Коефіцієнт, необхідний для визначення суми мінімальних орендних платежів, визначається за таблицею значень зворотного ануїтету і дорівнює 1,88609467475.

Необхідно: відобразити в бухгалтерському обліку залишок зобов'язань на кінець кожного звітного періоду.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Хто є орендодавцем цілісного майнового комплексу (ЦМК)?
2. Хто може бути орендарем ЦМК?
3. Як у бухгалтерському обліку орендаря відображають викуп оборотних матеріальних активів при оренді ЦМК?
4. Як у бухгалтерському обліку орендодавця відображають викуп оборотних матеріальних активів при оренді ЦМК?
5. Як у бухгалтерському обліку відображають оренду коштів і цінних паперів при оренді ЦМК?
6. Як у бухгалтерському обліку відображають передачу об'єктів основних засобів при оренді ЦМК у орендаря?
7. Як у бухгалтерському обліку відображають передачу об'єктів основних засобів при оренді ЦМК у орендодавців?
8. Які особливості обліку операційної оренди в орендаря та орендодавця?
9. Як у бухгалтерському обліку орендаря та орендодавця відображається фінансова оренда?
10. Як у бухгалтерському обліку відображаються довгострокові зобов'язання по облігаціях?

2.4. Облік короткострокових зобов'язань по розрахунках з банками та іншими позиками

(Кількість годин для вивчення – 17: лекції – 2, практичні заняття – 2, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 12)

Нормативні документи:

Положення Національного банку України від 28 вересня 1995 р. №246 «Про кредитування» зі змінами й доповненнями.

Закон України «Про обертання векселів в Україні» від 05.04.2001р. №2374.

Положення про здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України : постанова Правління НБ України від 16.12.2002р. №508.

Положення про вимоги до стандартної (типової) форми виготовлення вексельних бланків: Рішення ДКЦПФР від 22.11.2001р. №338.

Порядок ведення реєстру виданих векселів: Рішення ДКЦПФР від 03.07.2003р. №296.

Терміни і визначення

Поточні зобов'язання — це ті, що будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.

Вексель — являє собою наказ кредитора своєму боржнику про сплату в зазначений термін суми третій особі, яку називають ремітентом.

Банківський відсоток — плата за надані в борг гроші.

Тести і завдання

1. Поточні зобов'язання оцінюють за теперішньою вартістю:

а) так, б) ні.

2. До поточних зобов'язань відносяться:

- а) довгострокові кредити банку;
- б) відстрочені податкові зобов'язання;
- в) доходи майбутніх періодів;
- г) кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

3. Як правильно відобразити в обліку поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями?

- а) Д-т 311 К-т501;
- б) Д-т39 К-т684;
- в) Д-т 684К-т610;
- г) Д-т 951 К-т 39.

4. Якою господарською проводкою відображають в обліку отримання векселя на погашення кредиту банку?

- а) Д-т 34 К-т70;
- б) Д-т 30 К-т34;
- в) Д-т 60 К-т34;
- г) Д-т 97 К-т34.

5. Якою господарською проводкою відображають в обліку отримання векселя в рахунок раніше створеної заборгованості?

- а) Д-т 34 К-т70;
- б) Д-т 30 К-т34;
- в) Д-т 60 К-т34;
- г) Д-т 97 К-т34.

6. Якою проводкою відбиваються авалі видані?

- а) Д-т 07 К-т;
- б) Д-т 30 К-т34;
- в) Д-т 60 К-т34;
- г) Д-т 97 К-т34.

7. Якою кореспонденцією відображають в обліку короткострокові векселі видані в обмін на гроші?

- а) Д-т 31 К-т62;
- б) Д-т 30 К-т34;
- в) Д-т 60 К-т34;
- г) Д-т 97 К-т34.

Завдання 2.4.1

Дані для виконання:

Підприємство отримало банківську позику на суму 500 тис. грн. терміном на 3 роки під 35% річних.

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку. Визначити суму погашення зобов'язання за банківським кредитом і суму зобов'язання за відсотками.

Завдання 2.4.2

Дані для виконання:

Підприємство одержало 01.07.2009р. кредит на погашення заборгованості постачальникам у сумі 20 млн. грн. строком на 3 місяці під 20% річних. Сплата відсотків проводиться щомісячно.

Необхідно відобразити в обліку наведені господарські операції.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.4.3

Дані для виконання:

02.01.2009р. підприємство одержало від банку позику в сумі 50 тис. грн. терміном на 2 місяці під 36% річних. Позику погашено 01.03.2009р. Необхідно відобразити в обліку наведені господарські операції.

Завдання 2.4.4

Дані для виконання:

Підприємство одержало 03.05.2009 р. кредит на погашення заборгованості постачальникам у сумі 15 млн. грн. строком на 6 місяців під 15% річних. Сплата відсотків проводиться щомісячно.

Необхідно відобразити в обліку наведені господарські операції.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які поточні зобов'язання є короткостроковими?
2. На яких рахунках обліковуються короткострокові позики?
3. Як в обліку відображають поточні зобов'язання по довгострокових векселях?
4. Які види векселів Ви знаєте, чим вони відрізняються?
5. Як у бухгалтерському обліку відображають короткострокові векселі отримані?
6. Як в обліку відображають операції з дисконтування векселів?
7. Як обліковують кредити, забезпечені векселями?
8. Як обліковують фінансові векселі видані?

2.5. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками та поточної заборгованості за розрахунками

(Кількість годин для вивчення – 34: лекції – 4, практичні заняття – 4, індивідуальна робота – 2, самостійна робота - 24)

Нормативні документи:

П(с)БО №11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2000 р. №304.

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Мінфіну України від 30.11.99р. №291.

Про внесення змін у Закон України «Про збір на державне пенсійне страхування» від 24.06.2004 р. №1878.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасливого випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили за собою втрату працездатності» від 23.09.1999 р. №1105 зі змінами і доповненнями.

Закон України «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасливого випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили за собою втрату працездатності» від 03.04.2003 р. №660.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням» від 18.01.2001 р. №2240-III.

Закон України від 9.04.2004 р. №1678 «Про внесення змін у деякі пункти Закону України з питань загальнообов'язкового соціального страхування».

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2.03.2000 р. №1533-III і Закон України «Про розмір внесків на деякі види загальнодержавного соціального страхування» від 6.02.2003 р. №492-1У.

Наказ Державної податкової адміністрації України від 1 грудня 2000р. №614. Положення про форму і зміст розрахункових документів зі змінами і доповненнями.

Терміни та визначення

Поточні зобов'язання — зобов'язання, щобудуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати балансу.

Завдання 2.5.1

Дані для виконання:

Підприємство придбало товари вартістю 18 тис. грн., у тому числі ПДВ, на умовах 50% передплати. Остаточна оплата товарів була проведена після отримання товарів.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 2.5.2

Дані для виконання:

Підприємство придбало виробничі запаси – матеріали - вартістю 30 тис. грн., у тому числі ПДВ, на умовах 50% передплати. На частину заборгованості, що залишилася, підприємством був виданий вексель на суму 18 тис. грн., який був погашений через чотири місяця.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 2.5.3

Дані для виконання:

Підприємству були надані юридичні послуги вартістю 24 тис. грн., у тому числі ПДВ, на умовах 50% передплати. На частину заборгованості, що залишилася, підприємством був виданий безвідсотковий вексель на суму 15 тис. грн., який був погашений через шість місяців .

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.5.4

Дані для виконання:

Упродовж звітного періоду підприємством були нараховані наступні податки:

- податок на прибуток – 2500 грн.;
- земельний податок – 3400 грн.;
- податок з власників транспортних засобів – 2150 грн.;
- комунальний податок – 120 грн.;

В установлені терміни податки були перераховані до бюджету.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 2.5.5

Дані для виконання:

На початку 2007 р. підприємство отримало відстрочку по сплаті податку на додану вартість на 2 роки. При цьому 600 тис. грн. податку підлягає сплаті у грудні 2007 р., а 400 тис. грн. податку підлягає сплаті у січні 2009 р.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Завдання 2.5.6

Дані для виконання:

Підприємство придбало виробничі запаси – матеріали вартістю 16 тис. грн., у тому числі ПДВ, на умовах 50% передплати. На частину заборгованості, що залишилася, підприємством був виданий вексель на суму 9 тис. грн., який був погашений через вісім місяців.

Необхідно відобразити операції в обліку.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Як обліковують розрахунки з постачальниками і підрядчиками?
2. Як виконують облік поточної заборгованості по одержаних авансах?
3. Як здійснюють облік поточної заборгованості з позабюджетних платежів?
4. Як виконують облік поточної заборгованості по соціальному страхуванню?
5. Як здійснюють облік поточної заборгованості за розрахунками з оплати праці?
6. Як виконують облік поточної заборгованості за розрахунками з учасниками?
7. Як здійснюють облік поточної заборгованості за розрахунками з внутрішніх розрахунків?
8. Як виконують облік поточної заборгованості за розрахунками по податках?

2.6. Облік розрахунків з оплати праці

(Кількість годин для вивчення – 21: лекції – 4, практичні заняття – 4, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 12)

Нормативні документи:

Кодекс законів України про працю від 10.12.91р. №322 –УШ.

Закон України «Про збори на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.97р. №400/97 –ВР, зі змінами і доповненнями.

Інструкція про порядок розрахунку і сплати страховиками і застрахованими особами внесків на загальнообов'язкове пенсійне страхування у Пенсійний фонд України: постанова Пенсійного фонду України від 19.12.2003р. №21-1.

Закон України «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві і професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 22.02.2001р. №2272-III, зі змінами і доповненнями.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26, затверджене Мінфіном України від 28.10.2003р.

Закон України «Про оплату праці» №108/95ВР від 24.03.1995 р.

Закон України «Про державний бюджет України на 2004 рік» від 17.06.2004р. №1801-IV.

Закон України «Про податок з доходів громадян» від 22.05.2003 р. №889 -1У.

Інструкція із статистики заробітної плати, затверджена наказом Держкомстату України від 13.01.2004р. №5.

Про внесення змін у Закон України «Про збір на державне пенсійне страхування» від 24.06.2004 р. №1878.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23.09.1999 р. №1105 зі змінами і доповненнями.

Закон України «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 03.04.2003 р. №660.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, обумовленими народженням і похованням» від 18.01.2001 р. №2240-III.

Закон України від 9.04.2004 № 1678 «Про внесення змін у деякі пункти Закону України з питань загальнообов'язкового соціального страхування».

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2.03.2000 р. №1533-III, і Закону України «Про розмір внесків на деякі види загальнодержавного соціального страхування» від 6.02.2003 р. №492-1У.

Порядок нарахування середньої заробітної плати для розрахунку виплат по загальнообов'язковому державному страхуванню, затверджений 20 вересня 2001 р. №1266.

Терміни і визначення

Заробітна плата — винагорода, розрахована, як правило, у грошовій формі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган, виплачує робітникові за виконану роботу.

Основна заробітна плата — винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробіток, обслуговування, посадові обов'язки). Її встановлюють у вигляді тарифних ставок (окладів) та розцінок для робітників і посадових окладів для службовців.

Додаткова заробітна плата — винагорода за працю понад встановлені норми, за трудові успіхи та винахідництво, особливі умови праці. Вона включає надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати, передбачені законодавством, премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань та функцій.

Інші заохочення та компенсаційні виплати — виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії по спеціальним системам і положеннях, компенсаційні та інші грошові й матеріальні виплати, які не передбачені законодавством або які вище встановлених ним норм.

Мінімальна заробітна плата — законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту некваліфіковану працю, нижче якої не може здійснюватися оплата за виконану працівником погодинну, місячну норму (обсяг робіт).

Тести і завдання

1. Чи враховують при розрахунку середньої заробітної плати для нарахування відпускних суми виплачених доплат за роботу в святкові дні, а також премії?

- а) премії враховують, а доплати за роботу в святкові дні — ні;
- б) враховують і премії, і доплати за роботу в святкові дні;
- в) доплати за роботу в святкові дні враховують, а премії — ні.

2. В якому документі передбачаються форми і системи оплати праці, які можна застосовувати на підприємстві?

- а) трудовий договір;
- б) колективний договір;
- в) штатний розклад.

3. Робітниця підприємства на свою дитину одержує аліменти від колишнього чоловіка, який працює на іншому підприємстві. Чи утримують із суми отриманих нею аліментів збір у Пенсійний фонд і внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, а також на випадок безробіття?

а) утримують, тому що сума аліментів включається в сукупний оподатковуваний дохід такого працівника.

б) утримують, тому що сума аліментів включається у фонд оплати праці.

в) не утримують, тому що сума аліментів не включається в сукупний оподатковуваний дохід.

4. З перерахованих нижче видів виплат укажіть ті, що не включаються у фонд оплати праці:

- а) вартість плати за навчання працівників;
- б) оплата вартості житла;
- в) оплата вартості путівок на відпочинок;
- г) усі варіанти правильні.

5. Бухгалтерові за поточний місяць були проведені наступні нарахування: заробітна плата — 1700 грн., допомога з тимчасової непрацездатності — 500 грн. (з них 400 грн. за рахунок підприємства, 100 грн. за рахунок Фонду соціального страхування), матеріальна допомога — 400 грн. На підприємстві для обліку витрат застосовується 9-й клас рахунків.

Виберіть правильний варіант кореспонденції рахунків з нарахування зазначених виплат:

- Д-т 92 К-т 661 — 2600 грн.;
- Д-т 92 К-т 661 — 2100 грн.;
- Д-т 92 К-т 685 — 500 грн.;
- Д-т 92 К-т 661 — 1700 грн.;
- Д-т 92 К-т 685 — 400 грн.;
- Д-т 92 К-т 685 — 500 грн.

6. Працівник навчається у вищому навчальному закладі на заочному відділенні. Вартість навчання оплачує підприємство. Чи повинне підприємство на суму плати за навчання проводити нарахування збору в Пенсійний фонд?

а) так, тому що з вартості навчання утримують податок з доходів фізичних осіб;

б) ні, тому що вартість плати за навчання не включається у фонд оплати праці;

в) ні, тому що утримують податок з доходів фізичних осіб, при цьому плата за навчання не включається у фонд оплати праці.

7. Граничний термін подачі авансового звіту про відрядження складає:

- а) протягом наступного дня після повернення з відрядження;
- б) протягом наступних 3-х днів після повернення з відрядження;
- в) протягом 10-ти днів після повернення з відрядження.

8. Чи включають в сукупний оподатковуваний дохід громадян суми, витрачені під час перебування у відрядженні за кордоном?

а) так, у всіх випадках;

б) ні;

в) включають лише суми, видані під звіт і не повернуті повністю або частково;

г) так, якщо це передбачено колективним договором.

9. Як правильно відбити придбання підзвітною особою грошових документів (поштових марок)?

- а) Дт33, Кт372;
- б) Дт30, Кт372;
- в) Дт372, Кт33;
- г) Дт372, Кт30.

10. Чи поширюються на працівників, які знаходяться у відрядженні, обмеження граничної суми у 10 тис. грн. при здійсненні розрахунків готівкою?

- а) так;
- б) не поширюються при використанні засобів на оплату проживання, харчування та інших послуг (у межах добових), проїзду;
- в) на розсуд керівника підприємства.

11. Який з видів страхових зборів виключають з доходів працівника перед розрахунком суми податку з доходів фізичних осіб, що підлягає утриманню?:

- а) збір у Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- б) збір у Пенсійний фонд (державне пенсійне страхування);
- в) збір у Фонд соціального страхування на випадок безробіття.

12. З яких з перерахованих нижче категорій працівників не утримують внески у Фонд соціального страхування на випадок безробіття?

- а) працюючі студенти денної форми навчання;
- б) працюючі пенсіонери;
- в) суб'єкти підприємницької діяльності, які знаходяться в трудових відносинах з даним роботодавцем — юридичною особою.

13. Якою бухгалтерською проводкою відображується депонування коштів, не виданих з каси працівникові під час установленого терміну виплати заробітної плати?

- а) Д-т 661 К-т662;
- б) Д-т311 К-т301;
- в) Д-т 662 К-т 301

Завдання 2.6.1

Дані для виконання:

Відповідно до виконавчого листка робітником Петровим К.А. виплачуються аліменти на утримання однієї неповнолітньої дитини. У грудні 2008 р. робітнику нарахована заробітна плата в сумі 830 грн.

Необхідно розрахувати суму аліментів і відобразити нарахування і утримання із заробітної плати.

Завдання 2.6.2

Дані для виконання:

Бухгалтер нарахував суму компенсації робітнику в зв'язку з тимчасовою непрацездатністю по лікарняному листку. Стаж роботи робітника – 15 років. Середня заробітна плата за місяць складає 750 грн. Робітник хворів з першого вівторка у березні 12 календарних днів.

Необхідно нарахувати суму компенсації за листком непрацездатності, який надійшов до бухгалтерії, відобразити операції в обліку.

Завдання 2.6.3

Дані для виконання:

Інженера Семенову О.О. залучили до роботи в святковий день 9 травня. Нею було відроблено 8 годин. Місячний оклад складає 1430 грн. У травні було 19 робочих днів.

Необхідно провести розрахунок доплат за час роботи у вихідні дні, відобразити операції в обліку.

Завдання 2.6.4

Дані для виконання:

За поточний місяць працівникові магазину були проведені наступні нарахування: заробітна плата в розмірі 1700 грн.; допомога з тимчасової непрацездатності в розмірі 500 грн. (з них 400 грн. за рахунок підприємства, 100 грн. за рахунок засобів Фонду соціального страхування); матеріальна допомога в розмірі 500 грн.

Необхідно визначити суму внесків до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування, податок на доходи фізичних осіб, відобразити операції в обліку.

Завдання 2.6.5

Дані для виконання:

Бухгалтерові за поточний місяць були проведені наступні нарахування: заробітна плата — 1200 грн., допомога з тимчасової непрацездатності за рахунок підприємства — 200 грн., матеріальна допомога — 300 грн.

Необхідно визначити суму внесків до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування, податок на доходи фізичних осіб, відобразити операції в обліку.

Завдання 2.6.6

Дані для виконання:

На підприємстві в грудні поточного року нарахована заробітна плата відповідно до штатного розкладу і первинних документів про нарахування заробітної плати робітників.

Заробітна плата адміністративного і управлінського апарату (АУП)

Таблиця 30

	Директор	Заст директора	Головний бухгалтер	Бухгалтер	Касир	Відділ маркетингу	Зав. складом	Прибиральниця
Оклад, грн.	2700	1650	1450	1300	850	760	710	680
Кільк., чол.	1	2	1	2	1	3	1	1

Необхідно відобразити в обліку нарахування і утримання із заробітної плати та інших виплат фізичних осіб податків, зборів і внесків (внесок на обов'язкове державне пенсійне страхування; внесок на загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності; страховий внесок на загальнообов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, пов'язаними з народженням і похованням; страховий внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття).

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.6.7

Дані для виконання:

Підприємством нарахована заробітна плата

- директору Паніну - 2050 грн.
- бухгалтеру Домнич - 1900 грн.

Необхідно:

1. Розрахувати суму зборів до Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, суму податку на доходи фізичних осіб.

2. Відобразити операції в обліку.

Завдання 2.6.8

Дані для виконання:

На підприємстві в грудні поточного року нарахована заробітна плата відповідно до штатного розкладу і первинних документів про нарахування заробітної плати робітників.

Заробітна плата адміністративного і управлінського апарату (АУП) наведена в табл. 21.

Таблиця 31

	Директор	Заст. Директора	Головний бухгалтер	Бухгалтер	Касир	Відділ маркетингу	Зав. складу	Електрозварник
Оклад, грн.	1500	1150	1200	900	500	790	740	690
Кільк., чол.	1	2	1	2	1	5	1	4

Необхідно відобразити в обліку нарахування і утримання із заробітної плати та інших виплат фізичних осіб податків, зборів і внесків (внесок на обов'язкове державне пенсійне страхування; внесок на загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності; страховий внесок на загальнообов'язкове державне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, пов'язаними з народженням і похованням; страховий внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття).

Затитання для контролю засвоєння знань

1. У чому сутність аналітичного обліку розрахунків з працівниками?
2. Як нараховують заробітну плату?
3. Який порядок нарахувань на фонд оплати праці?
4. Який порядок нарахування утримань із заробітної плати?
5. Як розрахувати допомогу з тимчасової непрацездатності?
6. Які особливості синтетичного обліку розрахунків з оплати праці?
7. У чому сутність аналітичного обліку розрахунків з працівниками?
8. Який порядок відображення в обліку розрахунків по відрядженнях?
9. Як відображають в обліку розрахунки з підзвітними особами?
10. Які первинні документи використовують при обліку розрахунків з оплати праці?

2.7. Облік доходів і фінансових результатів діяльності

(Кількість годин для вивчення – 23: лекції – 6, практичні заняття – 6, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 10)

Нормативні документи:

П(С)БО 15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства фінансів України №290 від 29.11.99р.

П(С)БО 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України №353 28.12.2000р.

П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», затверджене наказом Міністерства фінансів України №87 від 31.03.1999р.

П(С)БО 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України №353 28.12.2000р.

Терміни і визначення

Дивіденди — частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їхньої участі у власному капіталі підприємства.

Доходи — збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, що приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Звичайна діяльність — будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що забезпечують її або виникають унаслідок її проведення.

Операційна діяльність — основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Основна діяльність — операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частину його доходу.

Прибуток — сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Відсотки — плата за використання коштів, їхніх еквівалентів або сум заборгованості підприємству.

Роялті — платежі за використання нематеріальних активів підприємства.

Тести і завдання

1. Інші операційні доходи містять у собі:

- а) доходи, отримані від фінансових інвестицій, що враховуються методом участі в капіталі;
- б) доходи від операційної діяльності, крім доходів від реалізації (тут і далі дохід від реалізації — це дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг));
- в) доходи від звичайної діяльності, за винятком доходів від реалізації.

2. Чистий дохід від реалізації — це:

- а) дохід від реалізації за винятком собівартості реалізації (тут і далі собівартість реалізації — це собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг));
- б) дохід від реалізації без обліку непрямих податків і зборів;
- в) дохід від реалізації з урахуванням прямих податків і зборів.

3. Якою бухгалтерською проводкою на підприємстві роздрібної торгівлі відбивається реалізація товару покупцеві зі знижкою, наданою в момент реалізації?

- а) Дт 311 Кт 702 (на суму без обліку знижок), Дт 704 Кт 311 (на суму наданих знижок);
- б) 311 Кт 702 (на суму фактично отриманої компенсації (виторгу));
- в) 311 Кт 702 (на суму без обліку знижок), Дт 311 Кт 702 (сторно на суму наданих знижок).

4. Прибуток за даними бухгалтерського обліку від реалізації майна (основних засобів, нематеріальних активів, виробничих засобів) визначається як різниця між:

- а) вартістю готової продукції за продажними цінами без ПДВ і її первісною вартістю;
- б) договірною ціною зданих замовнику робіт (наданих послуг) без податку на додану вартість і витратами на їх виробництво;
- в) ціною, реалізованою без ПДВ (та інших відрахувань, передбачених законодавством), і залишковою вартістю основних засобів, нематеріальних активів, обліковою вартістю матеріалів, МШП.

5. При безкоштовній передачі товару в бухгалтерському обліку дохід від реалізації:

- а) не відбивається;
- б) відбивається, виходячи із звичайних цін на такий товар;
- в) відбивається, виходячи з вартості його придбання, незалежно від часу придбання.

6. При комісійній торгівлі заборгованість коміонера перед комітентом за реалізований товар відображається на рахунку:

- а) 685;
- б) 361;
- в) 704.

7. При обміні подібними активами в бухгалтерському обліку дохід від реалізації:

- а) визнається, виходячи із звичайних цін на такі товари;
- б) не визнається;
- в) визнається, виходячи з вартості придбання таких товарів.

8. Дохід від реалізації необоротних активів включається до складу:

- а) доходу від реалізації;
- б) інших доходів;
- в) чистого доходу від реалізації.

9. Надходження від первинного розміщення цінних паперів у бухгалтерському обліку:

- а) визнаються доходами від реалізації;
- б) визнаються іншими фінансовими доходами;
- в) не визнаються доходами.

10. Основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю, — це:

- а) операційна діяльність;
- б) надзвичайна діяльність;
- в) інша операційна діяльність;
- г) основна діяльність.

Завдання 2.7.1

Дані для виконання:

Підприємством на умовах передплати були реалізовані:

- товари за 21 тис. грн., у тому числі ПДВ;
- продукція власного виробництва за 15 тис. грн., у тому числі ПДВ.

Собівартість склала:

- товарів – 12 тис. грн.
- продукції – 9 тис. грн.

Необхідно відобразити операції в обліку, відобразити фінансовий результат.

Завдання 2.7.2

Дані для виконання:

У грудні поточного року бухгалтером підприємства виявлена недоїмка з податку на прибуток за минулий рік, сума якої склала 240 грн. Розмір пені становить 44,95 грн.

Необхідно відобразити операцію відображення недоїмки на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.3

Дані для виконання:

Підприємство реалізувало покупцеві готову продукцію на умовах передплати на суму 1,2 тис. грн. (з ПДВ), виробнича собівартість якої становить 800 грн.

Необхідно відобразити господарські операції з обліку реалізації на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.4

Дані для виконання:

Комітентом переданий товар комісіонеру на суму 18 тис. грн. (у тому числі ПДВ). Балансова вартість товару — 11,25 тис. грн. Згідно з умовами договору комісіонеру надано право утримувати суму комісійної винагороди із суми виручки, отриманої ним від продажу товару. Виплата комісійної винагороди передбачена у розмірі 10% від суми продажу.

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.5

Дані для виконання:

Автотранспортне підприємство надає послуги з перевезення пасажирів за маршрутами приміського сполучення. Виручка від реалізації послуг з перевезення становить 7600 грн., у тому числі страховий збір — 760 грн. Вартість послуг з перевезень склала 6840 грн. (у тому числі ПДВ — 1140 грн.).

Необхідно відобразити господарські операції з обліку виручки від реалізації.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.7.6

Дані для виконання:

Підприємство реалізувало раніше придбані для виробництва готової продукції матеріали як надлишок (у зв'язку зі скороченням виробництва) на суму 240 грн. Первісна вартість цих матеріалів становить 190 грн.

Необхідно відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.7

Дані для виконання:

Підприємство-комітент згідно з договором комісії передало товар підприємству-комісіонеру для реалізації на суму 3 600 грн. (у тому числі ПДВ). Собівартість товару – 2 000 грн.

Відповідно до договору комісіонер має право утримати належну йому суму комісійної винагороди, що становить 5% від продажної вартості, з виручки від реалізації товарів.

Необхідно відобразити господарські операції з реалізації товарів на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.8

Дані для виконання:

У червні попереднього року підприємство реалізувало продукцію на суму 20 тис. грн. При цьому воно отримало готівку на поточний рахунок в сумі 5 тис. грн. і відсотковий вексель номінальною вартістю 15 тис. грн. за ставкою відсотка 10% на рік з кінцевим нарахуванням. Вексель виписаний строком на 9 місяців згідно з умовами векселя. У березні поточного року отриманий вексель продано банку з розрахунку банківського проценту 12% річних. Підприємство переказало вексель з правом регресії (тобто з підтвердженням свого зобов'язання перед банком оплатити вексель у разі прострочення його погашення).

Необхідно відобразити в бухгалтерському обліку операції реалізації продукції та отримання відсоткового векселя.

Завдання 2.7.9

Дані для виконання:

Підприємство відвантажило і отримало гроші за відвантажену продукцію у поточному місяці на суму 30 тис. грн. (з ПДВ).

Необхідно відобразити реалізацію продукції на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2.7.10

Дані для виконання:

Підприємство відвантажило продукцію в кількості 2,1 тис. штук. Калькуляція витрат на виробництво одиниці продукції наведена в таблиці. Розрахуйте вартість продукції, що відвантажена.

Таблиця 32

Матеріальні витрати	22,5
Витрати на оплату праці	10
Соціальне страхування	5
Амортизація	5
Інші операційні витрати	7,5
Разом:	50
Адміністративні витрати	17%
Витрати на збут	15%
Рентабельність	10%
ПДВ	20%

Необхідно відобразити господарські операції з реалізації продукції на рахунках бухгалтерського обліку. Назвати первинні документи, які їх супроводять.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. Які критерії визнання доходів згідно з П(С)БО-15?
2. Які види діяльності може здійснювати підприємство згідно з класифікацією П(С)БО-3?
3. Як у бухгалтерському обліку відображають доходи від реалізації продукції, робіт, послуг, товарів?
4. Який порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг на підставі вивчення виконаної роботи?
5. Який порядок оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг шляхом визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на визначену дату, у загальному обсязі послуг, що повинні бути надані?
6. Як проводять бухгалтерський облік відстрочених податкових активів і зобов'язань?
7. Як здійснюють бухгалтерський облік фінансових результатів?
8. Як проводять облік інших операційних доходів?
9. Як здійснюють бухгалтерський облік доходів від надзвичайних подій?
10. Як проводять бухгалтерський облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків)?

2.8. Забалансовий облік активів і зобов'язань

(Кількість годин для вивчення – 11: лекції – 2, практичні заняття – 2, індивідуальна робота – 1, самостійна робота - 6)

Нормативні документи:

План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій і установ, затверджений наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999р.

Наказ Мінфіну від 12.12.2003р. №671 «Зміни і доповнення до Плану рахунків бухгалтерського обліку» від 30.11.1999р. № 291.

Тести і завдання

1. Бланки первинної документації обліковують:

- а) по дебету рахунка 209 «Інші матеріали»;
- б) по кредиту рахунка 209 «Інші матеріали»;
- в) на позабалансовому рахунку 08 «Бланки строгого обліку»;
- г) по дебету рахунка 33 «Інші кошти».

2. Який із наведених рахунків призначений для забалансового обліку:

- а) 30;
- б) 08;
- в) 22;
- г) 70.

3. На рахунку 01 відображають:

- а) активи на відповідальному зберіганні;
- б) орендовані необоротні активи;
- в) контрактні зобов'язання;
- г) гарантії і забезпечення.

4. На рахунку 02 відображають:

- а) активи на відповідальному зберіганні;
- б) орендовані необоротні активи;
- в) контрактні зобов'язання;
- г) гарантії і забезпечення.

5. На рахунку 03 відображають:

- а) активи на відповідальному зберіганні;
- б) орендовані необоротні активи;
- в) контрактні зобов'язання;
- г) гарантії і забезпечення.

6. На рахунку 05 відображають:

- а) активи на відповідальному зберіганні;
- б) орендовані необоротні активи;
- в) контрактні зобов'язання;
- г) гарантії і забезпечення.

Завдання 2.8.1

Будівельне підприємство прийняло від замовника для будівництва об'єкта:

- цеглу на 3600 грн.;
- трансформатор вартістю 45000 грн.

Необхідно відобразити господарські операції в обліку будівельного підприємства.

Завдання 2.8.2

Дані для виконання:

Списаний безнадійний борг постачальника за перерахований підприємством аванс у сумі 12 тис. грн. У подальшому постачальник внаслідок зміни свого стану відшкодував 8 тис. грн.

Необхідно відобразити в обліку списання безнадійної заборгованості.

Завдання для самостійної роботи:

Завдання 2.8.3

Дані для виконання:

Підприємство купило бланки строгої звітності на суму 35 грн. Облікова ціна бланка на забалансовому обліку складає 1,50 грн. за один бланк. Протягом місяця було витрачено 10 шт. бланків.

Необхідно відобразити проводки з обліку бланків.

Запитання для контролю засвоєння знань

1. У чому полягає необхідність застосування забалансових рахунків, які принципи організації забалансового обліку?
2. Які рахунки призначені для забалансового обліку?
3. Коли відбувається зменшення рахунку 09 «Амортизаційні відрахування»?
4. Який час знаходиться на забалансовому обліку списана безнадійна дебіторська заборгованість?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бутинець Ф.Ф., Малюга Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність. Навч. посібник /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. — 3-є вид., перероб. і доп. — Житомир: ЖІТІ, ПП «Рута», 2001. — 512 с.
2. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навч.-практ. посібник /За ред. С.Ф. Голова. — Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2000. — 768 с.
3. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. — 3-є вид., перероб. і доп. — Житомир: ЖІТІ, 2001. — 672 с.
4. Бухгалтерський фінансовий та внутрішньогосподарський облік в галузях системи переробної промисловості АПК (на основі національних стандартів) /За ред. проф., д-ра екон. наук В.В. Сопка і О.В. Бойка. — К.: Фенікс, 2001. — 468 с.
5. Велш Глен А., Шорт Деніел Г. Основи фінансового обліку /Пер. з англ. О. Мініна, О. Ткача. — К.: Основи, 1997. — 943 с.
6. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. — К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. — 544 с.
7. Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практ. посібник. — К.: Лібра, 2001. — 840 с.
8. Гордієнко Н.І. Фінансовий облік. Навч. посібник.- Харків: ХНАМГ, 2005.- 289с.
9. Горицкая Н.Г. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность в Украине с 2000 года. — К.: Бухгалтерия, 2000. — 256 с.
10. Горицкая Н.Г. Новый бухгалтерский учет. — К.: Техніка, 2000. — 256с.
11. Грабова Н.Н., Добровский В.Н. Бухгалтерский учет в производственных и торговых предприятиях, 2000: Уч. пособие /Под ред. Н.В. Кужельного. — К.: А.С.К., 2000. — 624 с.
12. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет в Украине (с использ. нац. стандартов): Уч. пособие для студентов вузов. — 5-е изд., доп. и перераб. — К.: А.С.К., 2001. — 848 с.
12. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», затверджений ВР України 16.07.1999 р. № 996-ХІУ-ВР.
13. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: КНЕУ, 2001. — 334 с, іл.
14. Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні: 36 нормативних актів. — К.: СП «Юрінком Інтер», 2000. — 231 с.
15. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдузлл Д. Принципы бухгалтерского учета:/ Пер. с англ./ Под ред. Я.В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 492 с.
16. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. — 3-є вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.
17. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник. — К.: А.С.К., 2001. — 784 с.
18. Чедвик Л. Основи фінансового учета /Пер. с англ./ Под ред. В.А. Микрюкова. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. — 252 с.
19. Энтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры: /Пер. с англ./ Под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 560 с.

Навчальне видання

ГОРДІЄНКО Наталія Іванівна,
ЛЕВЧЕНКО Надія Анатоліївна

Методичні вказівки

до самостійної роботи, практичних занять з дисциплін
«ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-1» і **«ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-2»**

та виконання контрольної роботи з дисципліни

«ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК-1»

(для студентів 4 курсу денної і 4 курсу заочної форм навчання
напрямку підготовки 6.030509 «Облік і аудит»)

Редактор *М. З. Аляб'єв*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2009, поз. 440 М

Підп. до друку 25.12.2009 р.
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60x84 1/16
Ум. друк. арк. 6,4
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rektorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 731
від 19.12.2001